

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXX.

Celovec, petek, 12. december 1975

Štev. 50 (1740)

Predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič:

Preštevanje je akt nasilja nad koroškimi Slovenci in pomeni grobo revizijo državne pogodbe

„Žal je tudi del našega naroda, ki živi na Koroškem, še vedno deležen diskriminatornih postopkov, med katerimi je gotovo največji, najbolj grob in najbolj nehuman dogovor avstrijskih strank o preštevanju manjšine. Manjšina se takemu načinu pogajanja za izvajanje avstrijske državne pogodbe noče pod-

rediti, ker bi jo tak akt nasilja preko noči postavil v brezpraven položaj na velikem delu slovenskega narodnostnega ozemlja in brez varstva njenih elementarnih, kulturnih, jezikovnih in drugih pravic. Ni treba posebej povedati, da bo manjšina pri svojem upravičenem odporu takl grobi reviziji avstrijske državne pogodbe tudi naprej imela polno našo podporo.“

Tako je poudaril predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ko je prejšnji teden v svojem uvodnem referatu na seji republiške konference med drugim govoril tudi o vprašanju zaščite slovenske manjšine v Italiji in Avstriji.

V zvezi z našim vprašanjem je še dejal, da so bila stališča Jugoslavije glede posebnega štetja v Avstriji ponovno jasno povedana na najbolj merodajnem mestu — v govoru predsednika predsedstva SRS v Mariboru in v izjavi podpredsednika zveznega izvršnega sveta Miniča. Nato pa je zagotovil, da se bo SZDL tudi v bodoče prizadevala prepričati avstrijsko demokratično javnost, „katere del že tudi sam spoznava nevarnost pre-

števanja manjšine, ki ne samo, da ne rešuje nobenega odprtih problemov manjšinskega varstva, ampak nasprotno ustvarja na naši meji žarišče nemira, in to v času, ko vsi evropski narodi in države težijo k izpolnjevanju duha helsinške konference“.

Prav tako je bilo o tem vprašanju govora tudi v razpravi, kjer je npr. Gorazd Mazej poudaril vsestranski napredek odnosov tako z Madžarsko kot z Italijo, ob tem pa opozoril, da moramo glede Avstrije še vedno ugotavljati, da obstajajo dvomi o resnični želji po boljšem vzdušju. Ti dvomi so vezani na vprašanje odnosa republike Avstrije do slovenske in hrvaške manjšine, je menil Mazej in poudaril: „Videti je, da se proces politike zmanjševanja pravic za manjšine še ni ustavil, saj tudi prvi povolilni akt nove avstr. vlade kaže ponovno odločenost, da prešteje manjšino in na tej osnovi začne uresničevati obveznosti iz avstrijske državne pogodbe. Ob nacionalističnih pritiskih, ko sodišča oproščajo narodne šoviniste zaradi njihovih protislovenskih postopkov, pa naša manjšina, takega preštevanja ne more sprejeti kot osnovo za kakršnokoli rešitev svojega položaja. Odklonilno stališče manjšine do takega reševanja in vztrajanje avstrijske vlade pa ustvarja položaj, ki ga lahko označimo za čisto iluzijo o dobri poti k dobri rešitvi.“

OBVESTILO

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem bo imela svoj redni

občni zbor

v nedeljo 14. decembra 1975 s pričetkom ob 8.30 uri v dvorani I Delavske zbornice v Celovcu.

Dostop na občni zbor samo z delegatskimi izkaznicami ali vabilni, ki so bila razposlana.

Izvršni odbor

Spet hujskanje proti Slovencem

V zadnji številki je glasilo NSKS Naš tednik v poročilu o sprejemu, ki ga je ob jugoslovanskem državnem prazniku priredil veleposlanik SFRJ Vlahov na Dunaju, med drugim zapisalo, da se je tega sprejema udeležil „tudi kancler, Žid Kreisky, ki je pripeljal s seboj člana NSDAP ministra Röscha“.

V zvezi s tem poročilom je predsedstvo NSKS objavilo naslednjo izjavo: „Ta žaljiva izvajanja so v ostrem nasprotju z načeli Narodnega sveta koroških Slovencev in njegove politike. Narodni svet koroških Slovencev kot izdajatelj tedenskega lista Naš tednik polaga največjo vrednost na ugotovitev, da je do tega stavka prišlo brez njegove vednosti in da ga ni mogoče opravičiti z ničemer. Predsedstvo prosi gospoda zveznega kanclerja dr. Bruna Kreiskega in gospoda zveznega ministra Otta Röscha, da oprostita ta obžalovanja vredni spodrsiljaj.“

Zelo značilno je, da je del nemškega tiska tako pri komentiranju Tednikovega „spodrsiljaja“ kakor pri objavi zgornje izjave NSKS zlasti z naslovi napravil vtis, kakor da bi šlo pri tem splošno za koroške Slovence. Prakse takega posploševanja so se poslužili tudi listi, ki bi morali točno poznati okoliščine, tako da se ne bote vsiljuje vtis, da določeni krogi tudi ta primer zlorablajo za načrtno hujskanje proti koroškim Slovencem.

Koroški Slovenci ugotavljamo da vlada očitno ni pripravljena pričeti z dejanskim reševanjem naših vprašanj

V nadaljevanju stikov z vlado je bil v petek 5. decembra na Dunaju razgovor pri zveznem ministru za pravosodje dr. Christianu Brodi, na katerem so poleg ministra sodelovali zastopniki njegovega ministrstva, urada zveznega kanclerja ter zunanega ministrstva, kot predstavniki slovenske narodne skupnosti na Koroškem pa predsednik dr. Franci Zwitter in podpredsednik višja vladni svetnik dr. Pavel Apovnik za Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem ter podpredsednik dr. Matevž Grilc in osrednji tajnik dipl. jur. Filip Warasch za Narodni svet koroških Slovencev.

Predhodoma sta osrednji organizaciji koroških Slovencev na izrecno željo pravosodnega ministra poslali osnutek zakona, kako si zamišljata ureditev določila člena 7 državne pogodbe glede uporabe slovenskega uradnega jezika pri sodiščih. Ne da bi se bil bavil s tvarino tega osnutka, je minister dr. Broda odklonil razpravljati o bistveni vsebini tega osnutka glede krajevnega in stvarnega območja in izjavil le pripravljenost, da bodo osnutek proučili glede strokovnih vidikov.

To pomeni, da so se tudi topot vrтели razgovori v „začaranem krogu“ in predstavljajo le alibi, s katerim Avstrija poskuša pred javnostjo delati vtis, kakor da bi dejansko reševala odprta vprašanja slovenske narodne

skupnosti na Koroškem in tako izpolnjevala svoje tozadevne pogodbene obveznosti.

Na tem tudi nič ne spreminja dejstvo, da je predstavnik urada zveznega kanclerja dr. Pahr opozarjal, da pripravlja vlada zakon o narodnih skupnostih, s katerim bo baje rešeno tudi vprašanje uporabe manjšinskih uradnih jezikov v Avstriji sploh. Čeprav smo mnenja, da ima vsaka narodna skupnost ne glede na njeno število pravico do popolne in vsestranske enakopravnosti, gre vendar v našem vprašanju za rešitev še neizpolnjenih določil člena 7 državne pogodbe, ki nam in hrvaški manjšini na Gradiščanskem zagotavlja posebno zaščito.

Take uresničitve tudi nikakor ne predstavlja sklenjeno praktično urejanje tega vprašanja potom nabave pisalnih strojev, nekaj strokovne literature, predvidene izdaje dvojezičnega pravnega slovarja in izvedbe jezikovnega tečaja za sodnike in pravno osebo — zlasti ko je za vse to bilo časa že več kot dvajset let!

Ob vsem tem koroški Slovenci le z razočaranjem moremo ugotoviti, da vlada očitno še vedno ni pripravljena pričeti z dejanskim reševanjem odprtih vprašanj naše narodne skupnosti. Pri tem nas zlasti potrjujejo še načrti za ugotavljanje manjšine in moramo ponovno jasno in odločno povedati le to, da uresničitev takih načrtov ne pomeni rešitve odprtih vprašanj, ampak likvidacijo slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Takšno „reševanje“ ni dokaz demokratičnosti

Slepomišenja okoli vprašanja štetja posebne vrste ali ugotavljanja manjšine očitno še vedno ne bo konec. Nasprotno. Zvezni kancler dr. Kreisky je po torkovi seji ministrskega sveta povedal, da je ljudsko štetje posebne vrste „zdaj tehnično pripravljeno“. Izvedeno bo po vsej Avstriji, „ker bi se na primer lahko tudi na Dunaju ljudje priznali k češki materinščini“, saj se — kakor je menil kancler — pri ljudskem štetju „lahko vsakdo v celi Avstriji prizna h katerikoli manjšini“.

Tako je ustroj avstrijske demokratičnosti dokazoval kancler pred novinarji, med katerimi so bili tudi zastopniki jugoslovanskega tiska, ki so ta teden na obisku v Avstriji. Očitno prav njim in preko njih torej jugoslovanski javnosti in jugoslovanski vladi, ki se je že ponovno odločno in nedvoumno izrekla proti vsakemu povezovanju uveljavljanja manjšinskih pravic s posebnim preštevanjem manjšine, pa je veljalo posebno kanclerjevo zagotavljanje, da pravice manjšin s tem štetjem nikakor ne bodo prizadete in da štetje zato ne bo izvedeno samo v prizadetih pokrajinah, da bi se izognili tudi le najmanjšemu vtisu, da gre pri tem za ugotavljanje manjšine.

Bolj jasno kancler pač ne bi mogel povedati, za kaj v resnici gre pri celi stvari: namreč prav za tisto, kar bi hotel zamolčati — za ugotavljanje manjšine! Naj se pri tem še tako trudi zamolčati pojme; iz njegovega izvijanja dovolj glasno in razumljivo govori slaba vest, ker dobro ve, da govori eno, dela pa drugo. Na tem tudi ničesar ne spremeni njegov beg v formalizem, češ da nobeni državi ni mogoče zabraniti, da bi zbirala statistične podatke. Saj je vendar vsakomur znano, da v drugih državah pravice manjšin niso odvisne od njihove številčne moči, tako da je Avstrija edina „častna“ izjema, kjer nameravajo pravice dodeljevati po odstotkih.

Oceno o tem, kaj pomeni povezovanje takega uveljavljanja manjšinskih pravic z manjšinskim pospeševalnim pravom, prepričamo javnosti. Opozorili bi ponovno le na dejstvo, da takšno „reševanje“ manjšinskih vprašanj ni dokaz demokratičnosti, marveč poslušno izpolnjevanje tozadevne zahteve nemških nacionalistov, ki že vse od leta 1920 z uspehom onemogočajo vsako pravično rešitev.

Prenagljeno olajšanje

„Zame je zadeva s tem urejena,“ je z vidnim olajšanjem izjavil prejšnji teden kancler Kreisky, ko je vodja židovskega dokumentacijskega centra inž. Wiesenthal umaknil tožbo, ki jo je vložil proti kanclerju zaradi žaljivih izpadov v zvezi z objavo dokumentov o SS-ovski preteklosti predsednika FPÖ Petra. Kanclerjevo olajšanje je razumljivo, saj ga je Wiesenthal „rešil“ nevarnosti, da bi moral z dejanji dokazati, kar je prej obljubljal: da

bo odložil svoj poslanski mandat, če drugače ne bi imel možnosti, da pred sodiščem dokaže resničnost svojih očitkov na račun Wiesenthala, katerega ni samo obdolžil, da je njegovo zasledovanje nacističnih zločincev neke vrste „politična mafija“, ampak je v dvomljivo luč postavil tudi Wiesenthala samega oziroma njegov način, kako je preživel nacistično nasilje.

Olajšanje, s katerim je bila sprejeta „ureditev“ spora med Kreiskym in Wiesenthalom, pa nikakor ne velja za „zadevo Peter“, ki slej ko prej zaposluje domačo in mednarodno javnost. Na dan prihajajo namreč vedno nove podrobnosti o zločinih zloglasne SS kot celote, pa tudi posebej tiste enote, kateri je pripadal Peter. S tem pa razumljivo raste tudi ogorčenje med avstrijskimi demokrati in antifašisti, ki nikakor ne morejo razumeti, da nekdanji pripadnik SS (ne glede na to, kakšna je bila njegova osebna vloga v času, ko so te edinice krvavo uresničevale zločinske načrte nacističnega režima) lahko danes zavzema visok položaj v političnem življenju in je celo deležen zaslonbe do najvišjih vrhov države, katere se ima za svojo zopetno obnovo zahvaliti ogromnim žrtvam, ki so jih narodi Evrope doprinesli v boju proti nacifazizmu.

Javnost zato z zanimanjem pričakuje nadaljnji razplet „zadeve Peter“, in sicer tudi pred sodiščem, kjer pa ni obložen Peter zaradi svoje preteklosti, marveč nasprotno Peter toži Wiesenthala in celo vrsto časopisov. Kakšen bo ta prispevek ugledu Avstrije in njenega sodstva v domači in svetovni javnosti, bo seveda pokazal šele nadaljnji potek in zaključek teh procesov.

Slovenska manjšina v Italiji

pričakuje zdaj hitrejšje reševanje svojih problemov

Na povabilo izvršnega sveta SR Slovenije je bila te dni na obisku v Sloveniji veččlanska delegacija deželne vlade Furlanije-Juljske krajine, ki jo je vodil predsednik Comelli. Bil je to prvi uradni stik po podpisu italijansko-jugoslovanskega sporazuma o ureditvi mejnega vprašanja in problemov sodelovanja med obema državama, zato so obisk z zanimanjem spremljali tako v Italiji kot v Jugoslaviji. Velik pomen pa so mu pripisovali tudi Slovenci v Italiji, prepričani, da bo med srečanjem govora tudi o njih in o nadaljnjem reševanju njihovih vprašanj. Isto pa velja tudi za italijansko narodnost v Sloveniji, saj je predsednik Comelli med svojim bivanjem v Ljubljani sprejel njihovo odposlansvo.

Kakšen pomen so Slovenci v Italiji pripisovali temu obisku, izhaja med drugim tudi iz dejstva, da je predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race nekaj dni prej v Primorskem dnevniku objavil posebno „odprto pismo“ predsedniku Comelliju. V njem je naglasil, da zlasti Slovenci pozdravljajo to srečanje, ker sodijo, da bo prispevalo k večjemu medsebojnemu spoznavanju in razumevanju ter k poglavitni sodelovanju in zaupanju. „Več kot dvajsetletne izkušnje so nas prepričale,“ je zapisal predsednik Race, „da so prijateljski odnosi med obmejnimi

deželami temeljni pogoj za mirno in plodno življenje ljudi ob meji in da so lahko učinkovit vzvod za odnose do narodnih manjšin.“

V svojem „odprtem pismu“ je predsednik SKGZ ugotovil, da je bilo sodelovanje med Slovenijo in Furlanijo-Juljsko krajino že doslej mnogostransko in tudi plodno, sedanjí sporazum med Italijo in Jugoslavijo pa odpira velike in neslutene možnosti, da se sodelovanje na vseh področjih okrepi in razširi. Nato pa opozarja na „posebno vprašanje“ — vprašanje obveznosti do narodnih manjšin. V tej zvezi predsednik Race zavrača stališče, po katerem varstvo narodnih manjšin ne spada v delokrog dežele, ter poudarja, da gre pri tem za politično vprašanje, „ki se mu nihče v političnih razgovorih ne more izogniti“.

V novi situaciji bo dežela prvenstveno poklicana, da uresničuje sporazum med Italijo in Jugoslavijo, je menil Race. Ta sporazum je zelo razčlenjen in obravnava različna vprašanja, toda dejstvo, da so se vsa ta vprašanja obravnavala in podpisala istočasno in dejstvo, da preveva v sporazumu želja, da pride do vsestranskega sodelovanja na vseh področjih in da se odstranijo vse ovire takemu sodelovanju, potrjuje povezanost vseh vprašanj in njihovo celovitost. „Nedeljiv del te celote pa so ob-

veznosti do narodnih manjšin, torej tudi do slovenske narodne manjšine v deželi. Sporazum odstranjuje politične ovire in ne zaupanje med obema državama ter na široko odpira vrata tudi obravnavanju vprašanj slovenske narodnostne skupnosti in ukrepanju v njeno korist.“

Ob koncu je predsednik SKGZ ugotovil, da bi bilo za Slovence v deželi Furlanije-Juljski krajini nerazumljivo, če bi prišlo do hitre uresničitve raznih oblik gospodarskega sodelovanja, istočasno pa ne bi mogli slovenski svetovalci v deželnem svetu, v goriškem in tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu govoriti v svojem jeziku, ali bi bilo učenje slovenskega jezika na obstoječih šolah v Beneški Sloveniji še vedno onemogočeno. „Taka praksa ne bi bila samo nerazumljiva, ampak tudi nesprejemljiva.“ Zato Slovenci pričakujejo, da ne bo ostalo le pri besedah in izjavah, ampak da bo dežela prevzela pobudo za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti in da bo v najbližji bodočnosti storila nekaj odpljivega.

V tem smislu izzvenijo tudi izjave drugih predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Tako je npr. slovenski državni poslanec (izvoljen na listi KPI) Albin Škerk menil, da je sedaj ugoden trenutek, boljši kot kdaj koli prej v povojnem času, „da dosežemo, kar nam pripada, kot predvidevata črka in duh podpisanega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo“. Zagotovil je, da se bo skupina komunističnih poslancev zavzela za takojšnji začetek razprave predloženih osnutkov za globalno zaščito Slovencev v Italiji. Deželni svetovalec dr. Drago Štoka (Slovenska skupnost) je opozoril, da je bila avtonomna dežela Furlanije-Juljska krajina ustanovljena ravno zaradi prisotnosti Slovencev v njenih mejah, zato mora država podeliti deželi tudi vse pristojnosti v reševanju vprašanj Slovencev. Predstavnik beneških društev v videmski pokrajini župnik Čenčič pa je izrazil upanje, da bosta italijanska država in dežela Furlanije-Juljska krajina uresničili določila ustave v korist ohranitve in rasti etnične in gospodarske podobe manjšine, „da bomo vsi Slovenci iz Trsta, iz Gorice in iz Vidma uživali enake pravice in da bo konec napačne politike, ki obrekuje zasluzno delo naših kulturnih društev, kakor da bi bilo to izdaja Italije“.

Duhovno nasilje ali demokracija po avstrijsko

Državni in deželni uslužbenci v Avstriji so prejšnji teden volili svoja poklicna zastopstva. Med njimi tudi visokošolski učitelji. Ravno ti pa so s svojo odločitvijo močno razburili duhove v državi, še posebej pa v desničarskih krogih: predrznili so se tako daleč, da so glasovali za tako imenovani „Levi blok naprednih visokošolskih učiteljev“, v katerem so združeni komunisti, socialisti in strankarsko nevezani ljudje.

Čeprav je odstotek teh „nevarnih levničarjev“ razmeroma majhen (še vedno se je kakih 85 % volivcev odločilo za meščanske liste), je reakcija zagnala krik, kakor da bi bila Avstrija neposredno pred revolucijo. ÖVP-jevsko organizirani predsednik sindikata javnih uslužbencev Gasperschitz je zahteval celo posebne ukrepe proti „levničarjem“ in s tem izzval splošno ogorčenje vseh demokratičnih sil.

Nezaslišani izpad proti napredno usmerjenim profesorjem pa je le izraz določene miselnosti v Avstriji, namreč tiste miselnosti, ki si samovoljno lasti monopol v stvareh demokracije in svobode, v resnici pa v imenu teh dobrin skuša uveljavljati najhujše duhovno nasilje. Saj je vendar porog načelom demokracije, če predstavnik reakcionarne miselnosti ob sklicevanju na demokratični red v Avstriji zahteva preiskave proti tistim profesorjem, ki so glasovali za napredno listo. Tako pojmovana in prakticirana „demokracija“ pa hkrati najbolj potrjuje pravilnost zahtev naprednih demokratičnih sil, ki se borijo za demokratizacijo celotnega družbenega življenja; v tem okviru pa tudi za demokratizacijo avstrijskega visokošolskega režima.

Od Urala do srednje Evrope

gradijo plinovod v dolžini 2750 km

V Sovjetski zvezi so začeli graditi velikanski plinovod, po katerem bodo že v nekaj letih na razdaljo 2750 kilometrov dobavljali naravni plin izpod Urala do srednjeevropskih dežel. Plinovod imenujejo v Sovjetski zvezi „orenburški“ po mestu Orenburg pod Uralom. Po tem plinovodu bodo dobivale naravni plin Bolgarija, Češkoslovaška, Poljska, Vzhodna Nemčija in Romunija. In sicer naj bi bil prevoz daljno možen že leta 1978, medtem ko bo polna zmogljivost (namreč 15,5 milijarde kubičnih metrov) dosežena v letu 1980.

Pri tej gradnji gre vsekakor za velikanski podvig, ki ga bodo zmogli le s skupnimi naporji Sovjetske zveze in tistih dežel, ki bodo po tej poti dobivale plin. Zato so se tudi sporazumeli, da bodo pri gradnji sodelovali tako v obliki dobave opreme kakor tudi z dobavo delovne sile in strokovnjakov. Domnevajo, da bo pozneje, ko bo gradnja v polnem teku,

na tem velikanskem gradbišču zaposlenih najmanj 20.000, morda pa celo 35.000 ljudi.

Kako velikega pomena bo novi plinovod, pa kažejo podatki, glede njegove dokončne zmogljivosti, ki bo — kakor že omenjeno — znašala 15,5 milijarde kubičnih metrov. Kajti za primerjavo naj navedemo, da bodo vse letošnje dobave sovjetskega naravnega plina zahodnim in vzhodnoevropskim državam skupno dosegle 23,8 milijarde kubičnih metrov. V luči teh števil si pač ni težko predstavljati, da bo z dograditvijo novega plinovoda narejen velik korak po poti tovrstnega sodelovanja.

Poleg plinovoda pa so v Sovjetski zvezi v teku tudi številne druge za naše pojme ogromne gradnje. Naj omenimo le stransibirsko železnico, znano pod imenom Bajkalska amurska magistrala, ki jo gradijo v dolžini 3.200 kilometrov od Bajkalskega jezera pa do obale Tihega ocea-

na. Med največje dosedanje podvige na tem gradbišču sodita mostova, katerih enega so dogradili na gornjem toku reke Lene v dolžini 400 metrov, drugega pa preko reke Amur v dolžini 1402 m. Z izgradnjo povezovalne proge v dolžini 180 km med krajema Bam in Tinda (ki teče preko 100 mostov), pa so ustvarili tudi povezavo med staro in novo transsibirsko železnico.

Gradnja prometnih zvez omogoča splošen razvoj predelov, ki so bili nekdanj povsem odrezani od sveta. Ob novi transsibirski železnici nastajajo nove naselbine oziroma že prava mesta: Ural, Zvezdnij, Magistralnij, Ulkan, Nija in druga, katerih prebivalstvo gre že sedaj v tisoče. Prav tako pa bi lahko še omenili ogromni jez za elektrarno na reki Jenisej, ki bo s svojo višino 242 metrov med največjimi na svetu.

Fašizem je izgubil vojno

toda živi dalje v raznih oblikah neofašizma

Pod naslovom „Fašizem in neofašizem“ je bil pred nedavnim na zagrebški fakulteti političnih znanosti mednarodni seminar, ki so se ga udeležili ugledni politologi, sociologi, filozofi, zgodovinarji in drugi strokovnjaki iz Jugoslavije ter desetih drugih evropskih dežel. Tekom treh dni so poslušali šestdeset referatov, okoli katerih se je razvila živahna razprava. Tako v izčrpnih poročilih kot v izmenjavni mnenj in izkušenj je prišlo do izraza spoznanje, da je fašizem sicer izgubil vojno, da pa kljub temu živi dalje v najrazličnejših oblikah neofašizma.

Fašizem in neofašizem ni več veliko politično presenečenje 20. stoletja (samo to so namreč videli v njem nekateri meščanski pisci), temveč je — to poudarjajo mnogi sociologi in politologi — „zakonski otrok, ki se rodi v krizah sodobnega imperializma kot naslednik, pravzaprav zaščitnik njegovih interesov. Fašizem torej vključuje nasilje in državo (ter seveda vojaštvo in policijo) kot temeljne rekvizite za uresničevanje interesov ogroženega vladajočega razreda, zakrinkanega v obleko „višjih“ interesov naroda.“

Evropski fašizem je imel svoje nacionalne posebnosti, hkrati pa tudi bistvene skupne poteze: nasilje in tiranijo, antikomunizem in skrajni nacionalizem; to je bilo značilno za vsa fašistična gibanja — od italijanskega do nemškega pa do Dollfusa v Avstriji, Franca v Španiji, Salazarja na Portugalskem, Vargasa v Braziliji, Metakasa v Grčiji, Antonescuja v Romuniji, Hlinka na Slovaškem, Hortyja in Szaalassya na Madžarskem, Paveliča na Hrvaškem itd. Na vesti fašističnega gibanja, ki je povzročilo največje uničenje v zgodovini človeškega rodu, je 60 milijonov umrlih in 35 milijonov ranjenih, 1117 milijard dolarjev vojaških izdatkov in 280 milijard dolarjev vojne škode. Fašizem je potegnil v vojno nad dve milijardi (to je 96 %) svetovnega prebivalstva.

Fašizem je izgubil vojno, toda ostal je — živ. Res je sicer, da se v nekdanj najmočnejših fašističnih državah — to so bile Nemčija, Italija in Japonska — oglašja danes le kot obrobni pojav, bodisi v preobleki tradicionalne desnice, bodisi v podobi novih fašističnih organizacij, kakršno je npr. italijansko socialno gibanje MSI, ali pa v obliki novih fašističnih, neofašističnih in podobnih skrajnih političnih organizacij, ki so po zlorabi fašističnega „novega reda“ rastle kot gobe po dežju. Po podatkih ministrstva za notranje zadeve Zahodne Nemčije je bilo v petdesetih letih samo v tej državi 1200 takšnih organizacij.

„Čeprav se je v trenutku zmage zdelo,“ pravi dr. Branko Pribičević, „da je fašizem dokončno odstranjen iz sveta političnih idej, gibanj in teženj, moramo tri desetletja kasneje ugotavljati, da se omenjena pričakovanja niso uresničila. Fašistične ideje, gibanja in celo režimi so še prisotni.“ Računajo, da delujejo fašistične in neofašistične organizacije danes v kakih 65 državah. Ponekod se je fašizem instaliral kot vladajoči režim, drugod spet kot gibanje, kot partija, kot doktrina. Z njim so okužene domala vse razvite kapitalistične države, pa tudi mnoge države v razvoju — zlasti latinskoameriške, da niti ne govorimo o izrazito fašističnih diktaturah, kakršne so v Čilu in Južnoafriški republiki, pred nedavnim pa so bile tudi na Portugalskem, v Španiji in Grčiji.

Tudi fašizem je v boju za obstoj v bistveno predrugačenih mednarodnih okoliščinah spremenil barve — počasi je prerasel v neofašistično gibanje. Ni dvoma, da ima neofašizem, ki ga nekateri imenujejo sodobni fašizem, v primerjavi s svojim predhodnikom (fašizmom) tudi posebnosti: „neofašizem je oblika diktature imperializma v epohi socialističnih revolucij“. Sodobni finančni monopoli in multinacionalne družbe kot njihov najmočnejši izraz zmorejo danes, če se jim zdi potrebno, razplesti najrazličnejše pajkove mreže, da bi zaščitili svoje interese. Multinacionalne družbe ne priznajo nacionalnih državnih meja — to je novi model „superkolonizacije“. Te družbe so na primer intervenirale v Čilu, ob udaru grških desničarskih oficijev, pri odstranitvi nekdanjega iranskega premiera Mosadika in tudi v Italiji po uspehu komunistov na lokalnih volitvah.

To je torej imperialistična nprav neofašizma in njegova direktna povezanost z interesi finančnih monopolov. Celo zahodnonemški kancler Schmidt je priznal, da lahko „multinacionalne družbe, katerih sedež je v New Yorku, bistveno opredeljujejo gospodarske in monetarne tokove v ZR Nemčiji, Franciji in na Japonskem — celo bolj bistveno kot pa vladna politika“.

Ob tem je razumljivo, da ni mogoče pozabiti na ideološke vzroke neofašizma, toda v bistvu gre za ekonomske interese. Cenijo, da je danes vrednost multinacionalnih družb v tujini 400 milijonov dolarjev, ob koncu stoletja pa bo, kakor predvidevajo, v njihovih rokah dve tretjini svetovne proizvodnje. To kaže, da gre torej za določeno vrsto osvajanja sveta. Računajo, da pobero ameriške družbe v tujini četrtno svojih dobičkov. Zanje je neofašizem dobro sredstvo — tu in tam pa tudi cilj, da obranijo svojo prevlado, in sicer tam, kjer je zaradi osvobodilnih in socialističnih gibanj ogrožen interes tega finančnega kapitala.

V neofašizmu torej zaradi dobička tujega kapitala rušijo vlade, vodijo državljanske vojne, organizirajo gverilo. Na simpoziju so omenili, da se neofašizmu ni treba spuščati v takšne avanture, kot se je njegov predhodnik — fašizem; on prodira tudi brez vojn, vendar pa ne tudi brez žrtev. Tisto, kar ni uspelo nobenemu fašističnemu imperatorju, uspeva danes finančnim monopolom, ki drže v svoji pokorščini velik del sveta. V tem je povezanost med velekapitalom, imperializmom in neofašizmom. Imperializem (ali neokapitalizem, kakor ga nekateri blaže imenujejo) nosi v sebi klico neofašizma. Če bo uzklila in kje bo, pa je odvisno tudi od osvobodilnih in delavskih gibanj ter od njihove organiziranosti.

Ob vsem tem pa ne smemo pozabiti na fašizem — tisti klasični, barski, teoristični sistem, zakaj zanj bitka še ni sklenjena. Ne gre le za to, da se je — v spremenjenih pogojih in oblikah — obdržal kot vladajoči režim v nekaterih državah, temveč je prisoten tudi v nekaterih strankah, ki kažejo značilno fašistično razbrzdanost; to so še razne obrobne politične organizacije in skupine, posebej v zahodnoevropskih državah, med ostanki fašističnih formacij pa so tudi združenja „bivših bojovnikov“ ter številne emigrantske organizacije, ki bi rade z oponašanjem fašističnih metod boja dosegle, kar ni uspela uresničiti dosti močnejša predhodnica.

Tako bi lahko rekli, da se klasični fašizem pravzaprav ne more več vrniti, toda tudi v premaganem fašizmu se „skriva vrag, ki nikoli ne spi“.

Izšel je drugi zvezek

Slovarja slovenskega knjižnega jezika

Po petih letih — toliko je namreč minilo od izida prvega dela — je Slovenska akademija znanosti in umetnosti v sodelovanju z Državno založbo Slovenije izdala zdaj drugi zvezek obsežnega in v celoti v petih knjigah zasnovanega „Slovarja slovenskega knjižnega jezika“. Gre pri tem za enega temeljnih in celovitih dokumentov o obstoju in stvariteljski moči slovenskega jezika in njegove kulture. Kakor je prvi zvezek pred petimi leti izšel v počastitev 25-letnice osvoboditve, potem je sedanjí drugi zvezek brez dvoma lep in dragocen prispevek v počastitev 30-letnice zmage.

V drugem zvezku, ki obsega 1030 strani velikega leksikonskega formata, je v 18.532 geslih in 2.284 podgeslih zajeto in po načelih moderne leksikografije evidentirano ter opisano besedno gradivo knjižne slovenščine med črkama l in na. Skupaj s prvim zvezkom, ki je obsegal besedno gradivo od A do H,

je zdaj obdelanega že več kot za tretjino celotnega gradiva, namreč 38.934 gesel, medtem ko bo v celotnem slovarju, zasnovanem v petih knjigah, opisanih okrog 110.000 besed.

Pri sestavljanju slovarja sodeluje poleg urednikov in znanstvenih sodelavcev stalno še več kot 150 terminoloških strokovnjakov, občasno pa še nadaljnjih 350, tako da pri tem velikem slovarsko-leksikalnem podvigu sodeluje kar 500 slovenskih znanstvenikov in jezikoslovcev. Takšna številčnost in zavzetost pa je brez dvoma zanesljiv porok za kvaliteto in visoko znanstveno raven prvega razlagalnega slovarja slovenskega jezika.

Ob predstavitvi drugega zvezka slovarja je predsednik glavnega uredniškega odbora dr. Janko Jurančič med drugim povedal, da se Slovar slovenskega knjižnega jezika v marsičem razlikuje od dose-

danjih slovarskih objav: je to po obsegu doslej največji slovenski slovar; predstavlja zanesljivo podobo slovenskega knjižnega jezika v 20. stoletju; je najmodernejši izraz slovenske in sploh jugoslovanske leksikografije. Z izjemo tovrstnega Glonarjevega poskusa je sedanjí Slovar slovenskega knjižnega jezika prvi razlagalni slovar, se pravi, da pojasnjuje in razlaga posamezna gesla z izrazno močjo lastnega jezika.

Kako ogromno je delo, ki ga morajo uredniki in njihovi sodelavci opraviti, kažejo naslednji podatki. Uredništvo ima pred seboj za približno tri in pol milijona listkov leksičnega gradiva; v tem je „skritega“ za tri desetletja izpisovalnega dela, saj so sodelavci inštituta doslej izpisali več kot šest tisoč knjig, učbenikov, revijalnih publikacij itd.

Zanimiv vpogled v delo pri slovarju je dal tudi član glavnega uredniškega odbora dr. Jakob Rigler, ki je spregovoril o vprašanih pravopisja in pravorečja. Kot poglobljeno značilnost na tem področju je omenil opuščanje arhaiziranih ter večje prilagajanje pravopisa govornim besedi. Jezik je namreč živ organizem in se nenehno razvija in spreminja ter ni zato nič čudnega, če je drugi zvezek slovarja v resnici široka in razumska objektivna podoba slovenskega jezika druge polovice našega stoletja. Pri tem ne gre za nikako revolucijo, je povedal dr. Rigler, ampak le za močnejše premike v skladu s spremenjenim pojmovanjem vloge posameznih družbenih plasti pri formiranju knjižnega jezika.

Ravno velikanska naglica, s katero se danes razvija tudi slovenski jezik, pa narekuje tudi potrebo po čim hitrejšem izidu preostalih treh zvezkov. Tozadevno je predstojnik inštituta za slovenski jezik pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti akademik Bratko Kreft povedal, da si bodo, kolikor je to le mogoče, prizadevali, da bi do največje mogoče mere pospešili izid preostalih treh knjig. S finančne strani je stvar sicer zagotovljena, vendar pa o ritmu izhajanja — kakor je dejal akademik Kreft — za zdaj še ni mogoče reči nič določenega.

Za to slovenščino se spleča živeti, delati in tudi trpeti

Ze drugič smo imeli priloznost v Celovcu doživljati veliko in nepozabno izpoved Krestove komedije „Kranjski komedijanti“: leta 1952 za desetletnico spomina nasilne izselitve več kot sto naših družin so nam jo predstavili umetniki SNG iz Ljubljane kot gostje Slovenske prosvetne zveze, ta ponedeljek pa je z njo gostoval v organizaciji Krščanske kulturne zveze ansambel SNG iz Maribora. Obakrat je bil navzoč tudi avtor, akademik dr. Bratko Krest, ki je tedaj in tokrat v kratki zaključni besedi poudaril tesno povezanost slovenskega naroda z rojaki na Koroškem in kot dokaz te tvorne povezanosti postavil ob prvaka slovenske gledališke umetnosti Linharta našega Drabosnjaka.

Predstava, ki so se je kot gostje udeležili tudi predstavniki kulturnega življenja Maribora ter jugoslovanske generalni konzul v Celovcu Bojan Lubej, je bila za številne obiskovalce resnično doživetje. Mariborski gledališčniki so demonstrirali visoko raven odrske umetnosti; njihova igra je bila dovršena, prepričljiva do zadnje podrobnosti. Ne da bi omenjali posameznih igralcev, lahko zapišemo, da je bil ansambel čudovit v celoti.

O navdušenju gledalcev je pričal pogosti in dolgoletni aplavz. Veljal je umetnikom in njihovi igri; veljal pa je tudi vsebini in izpovedani moči komada. Kajti Krestovo komedijo bi lahko imenovali „visoko pesem“ ljubezni do slovenskega naroda in slovenskega jezika — in to v dobi Linharta in Vodnika, ko so razni plemenitniki in podobni naduteži mislili, da je nečastno razumeti in govoriti jezik „gmajn folka“. V tisti dobi so ljudje, zbrani okoli kranjskega rodoljuba Zoisa, ponosno dokazali, da ta jezik ni jezik blapcev in dekel, ampak je to jezik naroda, ki se je s svojo kulturo uveljavil v družbi kulturnih narodov.

Le preveč očitna je sorodnost tedanjenga prizadevanja za uveljavitev slovenščine z današnjim bojem koroških Slovencev, tako da je postalo marsikatero oko rošno ob besedah barona Zoisa, ki pravi, da se za to slovenščino spleča živeti, delati in tudi trpeti...

Enakopravnost narodnosti

tudi na TV Vojvodine in Kosova

Le nekaj dni pred letošnjim dnevom republike sta začeli z rednim sporedom televizijski postaji v Novem Sadu in v Prištini, torej v obeh avtonomnih pokrajinah, kjer živi največ različnih narodnosti. V smislu ustavno zagotovljene enakopravnosti narodov in narodnosti ter njihovih jezikov pa sta tudi ti dve postaji zgovoren dokaz, da v Jugoslaviji ta enakopravnost ni samo zapisana na papirju, ampak se praktično izvaja in spoštuje v vsakdanji praksi.

Vojvodinska televizija s sedežem v Novem Sadu oddaja svoj program kar v petih jezikih: v srbohrvaščini, madžarščini, slovaščini, romunščini in rusinščini; prištinski televizijski center pa odslej vsak dan oddaja lastni dnevni spored v albanskem, srbohrvaškem in turškem jeziku.

Začetek rednega programa v petih oziroma treh jezikih so v obeh pokrajinah in po vsej Jugoslaviji sprejeli z zadovoljstvom in z velikim pričakovanjem. To je ob pomembnem dogodku poudaril tudi predsednik SZDL Vojvodine, ko je dejal, da se mora vojvodinska televizija zmeraj odlikovati po popolnem spoštovanju nacionalnih posebnosti in vrednot posameznih kultur, mora se zavzemati za dosledno uresničevanje ustavnih pravic in obveznosti, za razvijanje zavesti o povezanosti življenjskih interesov delovnih ljudi in občanov vseh narodnosti ter za bratstvo in enotnost v Vojvodini in vsej Jugoslaviji.

S tem sta novi televizijski postaji prevzeli važno in odgovorno nalogo, saj bosta s svojimi oddajami in pravem pomenu besede igrali vlogo mostu zблиževanja. Z informacijami iz Vojvodine in Kosova bosta približevali obe avtonomni pokrajini vsem jugoslovanskim republikam, s prevzemanjem oddaj in informacij iz drugih televizijskih centrov pa bosta utirali poti k zблиževanju vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. Začetek obratovanja novih televizijskih centrov v Novem Sadu in Prištini pa je hkrati tudi odraz vsestranskega razvoja, ki ga v letih po vojni beležijo v nekdanj zaostalnih predelih Jugoslavije. V tem smislu pomeni dograditev obeh TV-centrov tudi lepo počastitev 30-letnice zmage nad fašizmom ter izgradnje socialistične samoupravne družbe.

Pestra dejavnost

Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem

Tudi v letu 1975 je razvijalo Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem pestro dejavnost, saj se v svojem tozadevnem poročilu lahko opira kar na 17 najrazličnejših prireditvev.

Ta „koledar prireditvev“ se je začel marca meseca s predavanjem dr. Cene Avguština iz Kranja, ki je prikazal slovenska mesta kot primer evropske mestne arhitekture. Gradnji cest je bil posvečen obisk tovrstnih strokovnjakov in referentov iz Koroške meseca aprila v Sloveniji ter jeseni obisk slovenskih predstavnikov na Koroškem, kjer so si ogledali predvsem avtocesto čez Ture. Zlasti med ljubitelji starih železnic pa je močno odjeknila nekoliko „romantično“ navdahnjena vožnja s staro parno lokomotivo iz Celovca v Maribor; uspeh je bil tako velik, da se bavijo z načrti, kako bi tovrstne izlete v bodoče še razširili.

Med prireditvami društva je veliko zanimanje v širši javnosti vzbudilo predavanje podpredsednika zvezne skupščine SFRJ Bogdana Osolnika, ki je zbranimu občinstvu obrazložil usmeritev in težišča jugo-

slovanske zunanje politike. V središču splošnega zanimanja pa so bile — kakor že prejšnja leta — spet folklorne prireditve, med katerimi je treba posebej omeniti „Večer srečanja“, pri katerem je sodelovalo kar 140 pevcev, plesalcev in godbenikov iz Slovenije in Koroške.

Posebno mesto v vrsti prireditvev Avstrijsko-jugoslovanskega društva nedvomno zavzema vsakoletna počitniška izmenjava otrok; v tem okviru društvo v sodelovanju z organizacijo Kinderfreunde (in letos prvič tudi z deželnim mladinskim referatom) leto za letom omogoči določenemu številu mladih Korošcev lep dopust na morju. Bolj turističnega značaja pa sta bila jesenski izlet na otok Pag ter izlet s posebnim letalom v Dubrovnik.

V tem okviru pa bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem zaključilo tudi jubilejno leto svojega 20-letnega obstoja: namreč z božično-novoletnim izletom v ribiško vas Primošten v Dalmaciji, in sicer od 23. decembra 1975 do 2. januarja 1976 oziroma od 26. decembra do 4. januarja.

ANTON SVETINA:

Iz zgodovine Pliberka in okolice

Dne 28. februarja 1562 je prejel Gregor Lathomus, vikar župnije Šmihel pri Pliberku, od ljubljanskega škofa Petra pl. Seebach pismeno naročilo, naj instalira svojega brata Matija Latomusa, pripadnika ljubljanske škofije, za stalnega vikarja in komisarja župnije Pliberk in naj ga zapriseže ter vpelje v službo. Za stroške naj porabi 16 goldinarjev iz dotacije, ki jo mora plačevati vsako leto na dan sv. Dorotheje škofijskemu ordinariatu. Brata Gregor in Matija Latomus sta se pravilno pisala Latomič, kar izhaja iz listine z dne 30. novembra 1570, ohranjene v škofijskem arhivu v Ljubljani. Iz te listine tudi izhaja, da je bil Matija Latomus premeščen iz Pliberka za mestnega župnika v Gradec, obdržal pa je tudi v svojih rokah vikariat v Pliberku, kjer je imel do svoje smrti svojega namestnika. Uvod te listine se glasi: „Ich Mathias Latomich, fürstlicher Durchleichtigkeit Caplann Pfarrer zu Grätz, perpetuierter Vicarius et Commisarius zu Pleiburg, auch beneficiat auf Sanct Catarina Perg ob Pleiberg, Bekhenne...“ Matija Latomič je imel torej v Gradcu visoke funkcije, saj je bil tam dvorni kaplan in mestni župnik.

Matija Latomus, ki je torej imel razen župnije v Gradcu in vikariata v Pliberku v svojih rokah tudi beneficij sv. Katarine v Šmihelu pri Pliberku, je imel stalne spore z zakupnikom gosposčine Pliberk, baronom Davidom Ungnadom, ki si je prilaščal pravice odvetništva nad cerkvenimi ustanovami. V pi-

smu z dne 25. maja 1571, naslovljenem na svetovalce in komisarje zastavljenih gosposčin na Koroškem v Celovcu se Matija Latomus pritožuje zoper zastavnega lastnika gosposčine Pliberk Davida Ungnada v zadevi plačevanja odvetščine in v zadevi polaganja cerkvenih obračunov, v kar se upravnik gosposčine Pliberk neupravičeno vmešava. V pritožbi navaja, da se mu kot zemljiškemu gospodu podložnih kmetij, ki spadajo k župni cerkvi, k podružnicam, k beneficij sv. Katarine in k beneficij sv. Janeza Krstnika, dela škoda in da je tako ravnanje v nasprotju z določili ustanovnih listin cesarja in papeža o ustanovitvi ljubljanske škofije, ker so vsa cerkvena posestva izločena iz jurisdikcije posvetnih oblastev. Če si Ungnad lasti upravljanje odvetništva, naj to vrši le ad defendendum, ne pa tudi ad dominandum, to se pravi, naj izvršuje zaščito cerkvenih ustanov, nima pa pravice, da si iz tega lasti kake dohodke. Spor med pliberškimi vikarji in med gosposčino Pliberk glede izvrševanja odvetništva in glede polaganja cerkvenih računov se je vlekel še desetletja, kakor bomo videli.

Baron David Ungnad, ki je postal po smrti svoje matere vdove Ane Marije Ungnad zastavni zakupnik gosposčine Pliberk, je bil lastnik grada in gosposčine Zonek (Sonneg) nad Zitaro vasjo in je bil vnet protestant. Leta 1570 je sestavil na ukaz dež. kneza oz. deželnoknežjih komisarjev zastavljenih gosposčin v Celovcu nov urbar gosposčine Pliberk. Ta ur-

bar ni zanimiv le po svoji obsežnosti, temveč tudi po svoji vsebini. V njem so poimenovali navedeni vsi gosposčini Pliberk podložni kmetje z navedbo krajevnih uradov in županstev ter kraja bivališča vsakega posameznika. Pri vsaki hubi je naveden njen obseg po številu dnevnikopov (Tagbau) in to ločeno za njive in travnike, navedeno je število konj, goveje živine in drobnice, ki jo je smel dotični kmet pri svoji kmetiji gozd ali pa mora drva za kurjavo kupovati, navedeno so datjave vsake kmetije v denarju (zakupnina in davki) in v živilih in končno je navedeno, komu mora dotična huba plačevati desetino. Gosposčina Pliberk je imela leta 1570 okoli 330 podložnih kmetij, ki so bile porazdeljene v vseh treh deželskih sodiščih Pliberk, Črna in Guštanj. Tudi meje teh treh deželskih sodišč so v urbarju točno opisane, kar dokazuje, da je bila gosposčina Pliberk lastnik vseh treh deželskih sodišč. Teh 330 pliberških gosposčin podložnih kmetij je imelo v svojih hlevih 167 konj, 3277 glav goveje živine, 2916 glav drobnice (koz in ovc) ter 1383 svinj. Pliberška gosposčina je imela razen zgoraj navedenih podložnih kmetij na Koroškem še osem podložnih hub v okolici Maribora in sicer v Kamnici pod sv. Urbanom. Pri teh kmetijah je imela gosposčina Pliberk zemljiško-gosposke pravice po gorskem pravu (Perkrecht), to se pravi, da so morale te kmetije dajati gosposčini poleg drugih dajatev še dajatev v vinu. Teh osem kmetij je moralo dati vsako leto v pliberški grad 151 vedro vina, vedro merjeno kot vodno vedro (Wassereimer). Vodno vedro je merilo nekaj čez 17 litrov vina, tako da je znašala vsa dajatev pet startinov vina. V ur-

barju je bilo tudi določeno, da je mesto Pliberk zadolženo spraviti to vino iz Maribora do grajske kleti brez odškodnine. Ker pa so bili meščani oproščeni takih dolžnosti, je mesto naložilo to tlako kočarjem, ki so živeli v mejah mestnega pomirja. Pliberški kočarji so prejeli za to prepeljavo od gosposčine pijačo, sir in kruh in so smeli v grajskih gozdovih pobirati odpadlo suho vejevje, kolikor je mogel vsak posameznik nesti na glavi domov. V urbarju so opisane tudi pravice do lova in ribolova, ki so bile opisane v posebni razpravi. Drugi zanimivi vpisi v tem urbarju so še naslednji: V mestu Pliberk je bilo nekdanj 11 mesnic, danes so le še 4. Vsak mesar mora dajati v grad vsako leto 36 funtov loja, grajski upravitelj pa je dolžan, da vzdržuje in popravlja mesnice. Ugotovi se naj tudi, ali so tisti meščani, ki so na krajih, kjer so prej stale mesnice, sezidali hiše, dolžni, da oddajo letno 36 funtov loja v grad. Kar se tiče gostiln, obstaja v območju pliberškega deželskega sodišča običaj, da mora oseba, ki nima starih pravic do izvrševanja gostilniške obrti in ki hoče točiti vino, dajati grajskemu deželskemu sodniku letno eno tele ter 15 do 20 krajcarjev. Najbolj važen pa je za našo razpravo vpis v urbarju v zadevi plačevanja odvetščine, ki se glasi: „V urbarju so navedeni plačniki odvetščine, ki so zemljiški podložniki gospoda Haimerja, cerkve v Libeličah, v Nonči vasi, pliberškega župnika in drugih cerkva. Ti podložniki pa nočejo plačevati odvetščine, ker jim to prepovedujejo njihove zemljiške gosposke. To se je začelo približno pred dvanajstimi leti še v času, ko je bila zastavna lastnica gosposčine Pliberk vdova Ungnad.“

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Lepo uspela prireditvev pri Cingelcu na Trati

Izredno aktivno in mlado Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ je v nedeljo spet presenetilo s kulturno prireditvijo pri Cingelcu na Trati. Tokrat so pri nas gostovali igralci KUD „Tone Sitrer“ iz Žabnice pri Kranju. Pri Cingelcu na Trati je bilo v nedeljo spet živahno, saj se je zbralo staro in mlado od blizu in daleč, da prisostvuje veseligrni „Ljubezenska zmešnjava“, katero je režiral nam dobro znani kulturni delavec Silvo Ovsenk iz Kranja. On je poleg Petroviča tudi avtor tega komada. Kot po navadi je bila Cingelcova dvorana tudi tokrat nabito polna. Tako je predsednik domačega prosvetnega društva Andrej Wieser prisrčno po-

zdravil igralno skupino iz Žabnice in številno občinstvo, med njimi jugoslovanskega generalnega konzula v Celovcu Bojana Lubeja in namestnika borovljanskega župana Oražaja. V imenu gostov iz Slovenije je občinstvo pozdravil profesor Zorc iz Kranja in v kratkih besedah razložil vsebino igre in pomen gostovanja na Koroškem.

Ko se je dvignil zastor nas je presenetila pestrost oblik in prizorov, ki so se brezhibno odvijali na odru. Igralci in igralke so izredno lahko podajali svoje vloge in s tem dokazali, da so mojstri na tem področju. Čeprav izvira večina igralcev z dežele — Žabnica je kmečka vas med Kranjem in Škofjo Loko — so pokazali perfektno obvladanje svoje stroke, saj so s svojim izvajanjem izzvali pri publiku navdušen aplavz, ki ga kar ni hotelo biti konca. Na obrazih si videl zadovoljstvo in priznati moramo, da že dolgo nismo imeli na našem odru tako kvalitetne odrske skupine, ki bi tako navdušila vsakega brez razlike. Lepa, vsem lahko razumljiva govorica in dovršen nastop igralcev, bodisi glede kretenj ali obvladavanja mimike, so tvorili harmonično celoto, ki je pri naši publiku našla izreden odmev domačnosti in zadovoljstva.

Navdušen aplavz je bil prepričljiv izraz zahvale naše številne publike. Tem potom izrekamo vso pohvalo igralcem in pa seveda režiserju Ovsenku, ki je to igro tako vzorno in dovršeno znal postaviti na oder.

Na koncu lepo uspela prireditve se je naš predsednik tov. Andrej Wieser prisrčno zahvalil občinstvu za obisk, igralcem pa za lepo in prijetno popoldne, ki smo ga bili deležni.

Po prireditvi je predsednik Wie-

ser igralce povabil v Slovenji Plajberk k Lavsekarju Andreju pd. Vžekarju, kjer je bilo zelo prijetno in domače. Za prijeten potek bivanja v Slovenjem Plajberku je doprinesel svoje gostilničar, ki nam je izvrstno postregel.

Prosvetaši SPD „Borovlje“ smo zelo srečni, da smo imeli priložnost spoznati to aktivno igralno skupino iz Žabnice, s katero nas sedaj vežejo prijateljski odnosi, ki jih želimo še bolj poglobiti s tem, da nas kmalu spet obiščejo s kakšnim novim komadom.

Koroška Južna avto cesta spet polno prevozna

Južna avto cesta, ki se vleče iz Celovca do Beljaka, je od 3. decembra naprej spet polno prevozna. Več kot dva meseca je bila severna polovica avto ceste med Celovcem in Porečami zaradi betoniranja cestišča zaprta. Promet se je na omejenem območju odvijal samo na južnem pasu avto ceste in sicer z omejeno brzino 80 kilometrov v obeh smereh.

Novo betonirano cestišče, ki je dolgo 4,5 km ne bodo solili, kar ima za posledico, da je varnost na tem odseku zelo omejena. Nova betonska obloga trenutno še ne prenese soli. Prav zaradi tega bo treba pri vožnji na tem odseku biti zelo previdni. Vozače vozil opozarjamo, da je vožnja na novo betoniranem pasu omejena na 100 km hitrosti. Pri še slabših vremenskih razmerah pa bodo brzino vozil omejili celo na 80 km. Na severnem cestišču med Celovcem in Porečami bodimo torej posebno previdni, zlasti če je cestišče pokrito z ledeno plastjo.

Boj za ohranitev zdravega okolja

Že več mesecev se prebivalstvo okolice Kožentavre, kjer se nahaja Ratzova gramoznica, razburja in pritožuje nad hrupom, dimom in sajami, ki jih povzročajo stroji v gramozni jami. Čeprav so oblasli obveščene o tem in so opozorile na te nedostatke, se podjetja, ki upravljajo te stroje ne brigajo za to. Meritve, ki so jih podvzeli, so

po drugi strani pa je treba prestajati še neznošen hrup. Prizadele prebivalstvo pravi, da nima nič proti gramozni jami in strojem, ki so tam v akciji, seveda tudi ne proti delavcem, ampak samo zahteva, da se upošteva njihov neznošen položaj in da se zmanjša zlo kateremu so izpostavljeni.

Zaradi protestov in zaradi ovadb je okrajno glavarstvo Celovec enemu obeh podjetij „AG für Bauwesen“ z Dunaja, poslalo odlok, da ustavi do konca leta delo in da stroje opremi z odgovarjajočimi filtri. Vendar se podjetje ni držalo vsebine odloka in je grešilo naprej. Tudi drugo podjetje „Asphaltbau Ges.m.b.H.“ je dobilo podoben odlok, ki ga pa tudi ni upoštevalo. Protij obema so uvedli kazenski postopek.

Ker posestnik gramoznice Ratz ni skrbel, da bi se hrup, ki ga povzročajo njegovi stroji, zmanjšal, so oblasti tudi proti njemu uvedle kazenski postopek.

Pred nedavnim so se oblasti ponovno pogajale z obema podjetjema, pri tem je prišlo do sledečega kompromisa: Oba stroja za asfaltiranje delata samo še izmenično (ne oba naenkrat), do spomladi pa lju bodo opremili s filtri. Tudi podjetje Ratz je obljubilo, da bo začelo z delom šele ob 7. uri.

Trenutno je položaj takšen, da nedostaki ležijo baje na meji znošnosti. Če bi zdravnik (Amtsarzt) ugotovil, da meritve hrupa in dima presegajo mero znošnosti, to se pravi, da bi hrup in dim škodovali človeškemu zdravju, potem bodo enostavno zaprli oziroma ustavili obratovanje strojev.

Slovesnost svete Barbare zaščitnice rudarjev

V lepem letoviškem kraju Malta v dolini znamenite Malte je bila v četrtek 4. decembra na dan svete Barbare — zaščitnice rudarjev — velika slovesnost, ki so jo letos že petič in po vsej verjetnosti zadnjič (dela pri gradnji podzemskih jaskov gredo proti koncu) priredile Avstrijske dravske elektrarne.

Med slavnostnimi gosti so bili zastopniki raznih uradov, podjetij, župani okoliških občin s svojimi namestniki in občinskimi odborniki ter seveda tudi 6 boter (vsaka za svoj podzemni jašek, ki oskrbujejo elektrarne s potrebno vodo) kot tudi župnik Otto Brandstätter, ki je imel slavnostno božjo službo.

Slovesnosti svete Barbare se je udeležilo tudi okrog 450 delavcev in nameščencev. Govorniki so v svojih govorih poudarili, da so Avstrijci pri gradnji podzemnih predorov med najboljšimi na svetu. Tehnika vrtanja predorov je domena Avstrijcev. Boj človeka z naravo je v letošnjem letu zahteval štiri človeške žrtve.

V okviru slovesnosti so botre na prapor svete Barbare pritrile trake s svojimi imeni in z imeni podzemnih predorov. Imena boter so sledeča: Traudl Wagner, Erika Frühbauer, Nelly Werner, Lotte Kugler, Christl Wanderer in Doris Hautzenberg.

Glede betonskega jezua — Kölnbreinsperre — na koncu doline Malte, ki bo dosegel 200 m višine, lahko z veseljem sporočamo, da je pregrada že dosegla eno tretjino višine. Do konca letošnje gradbene sezone so porabili 550.000 kubičnih metrov betona. Gradnja na vseh območjih elektrarne Malta dobro napreduje, kar dokazuje, da je delovna morala visoka in prežeta z voljo po ustvarjanju.

V okviru slovesnosti so sodelovali pevski zbori, folklorna skupina in pihalna godba Avstrijskih dravskih elektrarn.

Koroški rudarski muzej odprt tudi pozimi

Med koroške oziroma celovške atrakcije, ki niso sezonsko pogojene kot na primer Minimundus, ki je pozimi zaprt, štejejo znani koroški muzej za rudarstvo pod Križno goro v Celovcu, ki ima svoje prostore v nekdanjem podzemeljskem rovu, ki so ga v zadnji vojni zgradili v obrambo proti bombnim napadom iz zraka.

Pred vhodom v koroški rudarski muzej se nahaja znani botanični vrt, ki poleti s svojo pestrostjo razveseljuje vsakega obiskovalca. Sedaj je tudi le-ta že v trdem „zimskem spanju“. Medtem ko je v botaničnem vrtu že vse mirno, je pa po drugi strani v rudarskem muzeju še precej živahno, saj je ravno sedaj najbolj pripraven čas za razna popravila in izboljšave v muzeju.

Koroški rudarski muzej pod Križno goro predstavlja danes pomemben prikaz zgodovine razvoja rudarstva na Koroškem. Muzej je, kar je zelo razveseljivo, odprt tudi pozimi in sicer vsako sredo in soboto od 13.30 do 16.30 ure. Večje skupine zlasti šolski razredi imajo možnost, seveda

je to treba pravočasno prijaviti, tudi med tedom, da si ogledajo zanimivosti muzeja. Oče in motor rudarskega muzeja arhitekt Franz Müller, ki je v muzej vložil svojo lastno zbirko mineralov, se prav posebno veseli, če muzej obiščejo večje šolske skupine.

Ker ima koroški rudarski muzej neomejene možnosti povečanja oz. razširitve, bodo po vsej verjetnosti drugo leto otvorili veliko študijsko zbirko. Na Štefanovo priredijo vsako leto takoimenovani „Dan odprtih vrat“, ki je postal že tradicionalen.

Takrat pridejo obiskovalci od blizu in daleč in si lahko zastoj ogledajo zanimivosti muzeja. V muzeju med drugim lahko vidimo tudi modele koroških gorovij, ki jih je z veliko prizadevnostjo naredil inž. Josef Markowitz. Seveda je glavna atrakcija v muzeju ponazoritev, kako so nekoč na Koroškem kopali rudo. S tem v zvezi je v rovu speljana prava železnica, ki prikazuje prevoznice na površje. Seveda je v muzeju še cela vrsta drugih zanimivosti, ki so vredne, da si jih ogledamo.

Dopis iz Zilje

Prejšnji teden je minilo 115 let od rojstva Franceta Grafenauerja, znanega tribuna koroških Slovencev, dolgoletnega deželnega in državnega poslanca. Iz Zilje, njegove ožje domovine, nam je bralec našega lista Franc Wutti iz Dol pri Šmohorju poslal naslednjo anekdoto — kot majhen spomin na slavnega Ziljana.

Po nekem zborovanju v Melvičah v Ziljski dolini, kjer je Franc Grafenauer govoril o položaju koroških Slovencev, se je manjša skupina udeležencev s predavateljem podala na pot proti domu. Hodili so peš ter so si izbrali bližnjico, ki jih je vodila skozi gozd iz Melvič do Brda. Bilo je v pustnem času in ura je odbila pravkar polnoč. Čez dan je sonce toplo grela, v večernih in nočnih urah pa je zmrzovalo, tako da se je čez in čez napravil svetel in gladek led.

Na svoji poti so morali prekoračiti tudi potoček, ki si je v teku časa izdolbel globoko strugo, pravcato dolinico. Led se ni svetlilak le na vodi, ampak je pokrival tudi obrežje. Zato so se morali udele-

ženci zborovanja na svoji gladki poti prijemati grmičevja in korenin. Mlajši med njimi so se kmalu priplazili do dna dolinice, prekoračili potok in se spel povzpeli na vrh. Bili so razposajeni ter so se smejali starejšim, ki so se šele nerodno spuščali v globino in se pri tem držali eden drugega. Tedaj je enemu med njimi spodrsnilo in že so vsi skupaj ležali na ledeni „skorji“ poloka. Krohot mladih je šinil v noč in se pošastno odbijal od dreves. In eden med njimi, ki si je z dihom grel svoje dlani, je zaklical: „Tukaj je sedaj videti gibanje koroških Slovencev, hihihhi...“

Grafenauer, ki je delil usodo starejših, se je skobacal na kolena in začel s pelo škornja vsekavati v led stopinjo za stopinjo. Tako je slednjič tudi svoje tovariše rešil iz zadrege. Ko so bili vsi spel na varnem, je stopil pred mlade in jim vrigel v obraz: „Če boste razumeli gibanje koroških Slovencev tako resno, kakor smo to delali zdajle mi, potem bo gotovo kmalu konec našega trpljenja!“ In s trdim korakom se je usmeril proti domu.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ in mešani pevski zbor Podjuna oba iz Pliberka vabita na

SILVESTROVANJE

31. decembra pri Schwarzlenu v Pliberku. Začetek ob 20. uri.

Čakajo vas

- vesela presenečenja
- dobra volja
- ansambel Bellamies

Prisrčno vabljeni!

Rada Wutteja ni več

V sredo 3. decembra smo spremili k zadnjemu počitku na pokopališču v Kamnu zaslužnega koroškega Slovenca Rada Wutteja. V domači zemlji, ki jo je tako ljubil je našel svoje poslednje počivališče in večni mir.

Rado Wutte je svoje življenje posvetil enemu cilju — služiti svojemu ljudstvu. To poslanstvo je opravljal kot dolgoletni urednik Koroškega Slovenca, predhodnika obeh današnjih slovenskih glasil in kot navdušen prosvetaš. Pred vojno je vodil tamburaški zbor celovškega prosvetnega društva „Bisernica“ in tudi drugače se je vključeval, kjerkoli je bilo to potrebno. Da je ta njegova dejavnost bila trn v peti nemških nacionalistov, ni treba posebej poudarjati. Po ukorakanju hitlerjanskih čet v Avstrijo so se za Rada Wutteja začeli težki časi. Bil je med prvimi koroškimi Slovenci, ki so morali v strahotna koncentracijska taborišča. Kljub dolgoletnemu nečloveškemu trpljenju, se je po osvoboditvi srečno vrnil domov in se takoj vključil v obnovo po nacistih uničenih organizacij, zlasti je njegova zasluga, da je s svojim delom poživil Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v St. Vidu v Podjuni. Kmalu po osvoboditvi se je preselil v sosednje Ravne, kjer je deloval v Klubu koroških Slovencev, v organizaciji prostovoljnih borcev za severno mejo, pri tamšnjem gasilskem društvu in. Zadnje čase je Rado Wutte živel v Vetriju pri svoji hčerki, kjer je tudi umrl. Pogreba tega zaslužnega moža se je udeležila ogromna množica pogrebcev, med njimi oba predsednika osrednjih slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter in dr. Joško Tischler, delegacija gasilcev iz Raven z 12 prapori in številni drugi zastopniki javnega življenja.

Rada Wutteja bomo ohranili v lepem spominu, svojem pa izrekamo naše globoko sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Oblir“ na Obirskem vabi na spevolgro

VASOVALCI

ki bo v soboto 13. decembra 1975 ob 19.30 uri pri Kovaču na Obirskem.

Gostuje: Trio „Korotan“ in pevci SPD „Danica“ iz St. Vida v Podjuni.

Ljubitelji lepega petja prisrčno vabljeni.

Odbor

Izgradnja cestnega predora pod Karavankami evropska nujnost

Pred nedavnim smo poročali v našem listu, da je med Dardanelami in Severnim morjem samo še ena večja prometna ovira — karavansko pogorje. Posledica tega je, da je mnogo evropskih dežel zainteresiranih, da se premosti tudi ta vrzel. Med Avstrijo in Jugoslavijo obstojajo že večletni razgovori, da bi pod Karavankami zgradili cestni predor. Do pred nedavnim Avstrija ni pokazala posebnega zanimanja za ta projekt, ko pa je uvidela, da postaja predor nekakšna evropska nujnost, zlasti s strani Zvezne republike Nemčije, je tudi naša država spremenila svoje mnenje.

Pred nekaj tedni je na Bledu končno prišlo do sporazuma med obema državama, da bi ta pomembni objekt zgradili na področju Podroščica—Hrušica. To je prvi vidni uspeh prizadevanj za realizacijo cestnega predora pod Karavankami. Še precej v začetni fazi pa je financiranje tega projekta. Kako veliko zanimanje vladarja za izgradnjo karavanskega cestnega predora, kaže tudi dejstvo, da je bavarski minister za gospodarstvo in promet Jaumann prejšnji teden povabil v München koroške in slovenske predstavnike, da bi se razgovarjali o bodočnosti omenjenega predora pod Karavankami. Medtem ko je Slovenija na tem razgovoru zastopal podpredsednik izvršnega sveta Rudi

Čačinovič, sta koroško zastopala namestnik deželnega glavarja Erwin Fröhbauer in koroški referent za gradnjo cest Stefan Knafel. Razgovor se je odvijal v prijateljskem vzdušju. Bavarski predstavnik je pokazal izredno zanimanje za ta važen in pomembni projekt, katerega realizacija bi izredno olajšala povezavo z bližnjim vzhodom in predvsem z jadranskimi pristanišči, ki so okno v svet. V Münchnu se je tudi Koroška zavzemala za izgradnjo tega projekta, vendar s pridržkom, da so prioritete na Koroškem v prvi vrsti osredotočene na izgradnjo Turske in Južne avto ceste, kar pomeni, da proračuna za avtoceste ni mogoče več obremenjevati, skratka ker manjka denarja. Seveda pa bi Koroška bila

pripravljena prispevati določeno denarno vsoto, ki bi bila potrebna pri ustanovitvi družbe za financiranje karavanskega predora. Iz razgovorov v Münchnu je torej razvidno, da je pripravljeno dana. Pri financiranju so po navadi vedno težave, zlasti s strani Koroške je bilo to zelo očitno. Ker pa smo mnenja, da karavanski predor ni samo zadeva Koroške same, temveč da bo od uresničitve tega projekta profitirala celotna Avstrija, smo prepričani, da se bo tudi tu našla pot za realizacijo tega vedno bolj aktualnega projekta.

Na žalost je del koroškega tiska prikazal prizadevanje dežele Koroške za izgradnjo predora samo kot neko „gesto“, ki naj bi prikazala, da Koroška želi z ljužnim sosedom izboljšanje medsebojnih odnosov, ki so se v zadnjem času nekoliko ohladili. Značilno za to izjavo je, da v tem primeru torej ne gre za realizacijo predora, temveč za čisto navadno politično izigravanje. Prepričani smo, da bo tem „naivnežem“ kmalu odklenkalo, ker se bodo slej ko prej le morali sprijazniti s trdo realnostjo.

Poglobljeno sodelovanje med celovško in ljubljansko univerzo

Za poglobljeno sodelovanje so se izrekli udeleženci srečanja med celovško in ljubljansko univerzo, ki je potekalo pretekli teden v Ljubljani in v Portorožu. Že ob otvoritvi srečanja je rektor ljubljanske univerze prof. Milčinski izrekel željo, „da bi s tem prispevali tudi k čimprejšnji pravični ureditvi uprašanj, ki so še odprta v odnosih med našima državama, kar bi hkrati bilo tudi podpora našim rojakom, ki živijo v Avstriji“. Rektor celovške univerze je v svojem odgovoru poudaril, da so taki kontakti smiselni in važni ter menil, da mora univerza prispevati k temu, da se znanstveno obravnavajo tudi manjšinski problemi. Tam, kjer so stične točke, je rekel rektor celovške univerze, bo univerza tesno sodelovala s snujočim se slovenskim znanstvenim inštitutom v Celovcu ter mu nudila polno podporo.

Manjšinska problematika je bila tudi sicer stalno prisotna na seminarju v obliki diskusijskih prispevkov in v razpravi o medkulturnem sodelovanju. Prof. Aleksandra Kornhauser je celovško delegacijo seznanila s problemom reforme visoke šole v Sloveniji, ki jo bodo začeli uresničevati v prihodnjem študijskem letu. V diskusiji je bilo povedano, da so glavni problemi, ki nastanejo ob takih reformah ti, da se univerza tehnokratizira in da postane študijski program preobširen. Obe univerzi bosta izmenjavali izkušnje na tem področju.

V svojem prispevku o interkulturnem sodelovanju je prof. Klemenčič nakazal, kako se je slovenska znanost v preteklih desetletjih ukvarjala s problemi Slovencev, ki živijo izven meja SRS. Prikazal je stične točke teritorija, na katerem delujeta obe univerzi, ter v svojih izjavah poudaril, da so nastale na vzhodnoalpskem območju v preteklem desetletju tri nove univerze — ena v Italiji, ena v Sloveniji in ena na Madžarskem. Vse visoke šole naj bi se lotile problemov manjšin na raziskovalen znanstven način. Pri tem se seveda ne sme pozabiti na sodelovanje Slovencev in Nemcev na Koroškem, kar se pri takih stikih pogosto dogaja, je naglasil Klemenčič. Celovška univerza je po njeni ustanovni zamisli predvsem vzgojna ustanova, ki bi morala tudi na tem področju izdelati v sodelovanju z visokošolskimi ustanovami v drugih deželah raziskovalne, didaktične ter pedagoške metode, ki naj bodo kos manjšinski problematiki.

Janko Urank je menil, da je problem medkulturnega sodelovanja predvsem problem informacije, komunikacije, ekonomije ter organizacije. Nakazal je dve ravni takega sodelovanja: privatno raven, ki probleme bolj prikriva kot pa rešuje ter institucionalizirano sodelovanje, ki ima pravtako svoje pomanjkljivosti. Univerze naj bi izdelale teoretično osnovo takega sodelovanja. Med razpravo je Turrini s celovške univerze menil, da je nevarnost tudi ta, da se celotna problematika odriče na področje znanosti.

Na srečanju so v zaključni razpravi poudarili, da je treba s takimi seminarji in srečanji nadaljevati ter jih še poglobiti. Neko posredovalno nalogo naj bi opravljal bodoči Sloven-

Zbor Gallus in Katoliška prosveta vljudno vabita na

KONCERT ADVENTNIH IN BOŽIČNIH PESMI

ki jih bo izvajal pevski zbor „Jakob Petelin-Gallus“ v nedeljo 14. decembra 1975 ob 15.00 uri v farni cerkvi na Djekšah.

Prisrčno vabljeni!

Nova pridobitev Slovencev v Kanalski dolini

V Kanalski dolini, ki je bila do leta 1918 koroška, živijo danes poleg Italijanov, Furlanov in Nemcev tudi Slovenci. Od 6. stoletja dalje je bila od Lipalje vasi do Rajbla, Bele Peči in Kokov vsa dolina slovenska. Pozneje pa je socialni razvoj privedel do tega, da je Slovenec ostal samo kmečki in hribovski del doline. Ostale predele so najprej poselili prebivalci nemškega naroda, po prvi svetovni vojni, ko je Avstrija izgubila to ozemlje, pa so prišli na to ozemlje Italijani. Trenutno živijo v Kanalski dolini pomešani med seboj pripadniki štirih narodnostnih skupin, od katerih je številčno največja italijansko-furlanska (do prve svetovne vojne ni bilo Italijanov v Kanalski dolini). V zadnjem pol stoletju je bila najbolj prizadeta nemška narodnostna skupina in sicer prvič po prvi svetovni vojni ter drugič v drugi svetovni vojni, ko so tamošnji Nemci skoraj kompaktno optirali za nemški „Reich“ in se preselili v Veliko Nemčijo. Večina je poselila posestva izseljenih koroških Slovencev. To čisto na kratko o zgodovini Kanalske doline.

Kljub vplivom tujskega prometa in drugih činiteljev, kot so gostota prometa in socialna odvisnost, ki škodujejo normalnemu razvoju, pa

Slovenci v tej dolini ne držijo križem rok, temveč si žilavo prizadevajo, da ohranijo svoje šege in navade in svojo lepo materino govornico, ki je zelo podobna ziljskemu narečju. Slovenci v Kanalski dolini so številčno najbolj zastopani v Ukvah (Ugovizza) in Zabnicah (Camporosso). V Ukvah predstavljajo večino vseh prebivalcev, v Zabnicah pa približno polovico. Ta dva kraja imata (o tem smo v našem listu že večkrat poročali) svoja pevska zbora in sicer „Višarski zvon“ v Zabnicah in „Planinka“ v Ukvah.

Kot nadaljnja pridobitev v korist ohranitve slovenske narodne skupnosti v Kanalski dolini pa je vsekakor pobuda župnika Marija Garjupa in njegovih faranov iz Ukev, ki so letos začeli izdajati župnijski vestnik „Ukve“. Gre za ciklostiran list na 16 straneh, ki je tehnično sicer skromen, vsebinsko pa zelo bogat. Clanki so pisani v slovensščini in v italijanskoščini. Novi list prinaša najrazličnejše lokalne novice, obravnava pereče vaške probleme in skuša spodbuditi Slovence, da bi se bolj aktivno zavzemali za slovenski jezik in za domačo kulturo. List kritično ocenjuje malodušnost in kompleks manjvrednosti, ki žal še prevladujeta med našim ljudstvom. V uvodniku zadnje številke (četrtre), ki ga je napisal domači župnik, beremo, da bo list skušal vrniti resnični obraz (to je etnično in identiteto) in nekaj poguma naši takoimenovani „manjšini“, ki je v Ukvah večina...

Skromni župnijski vestnik v Ukvah je lepa pridobitev. Prepričani smo, da bo njegova vloga koristno vplivala pri izživljanju in utrjevanju samozavesti Slovencev v Kanalski dolini. K izdaji lista s tako plemenitim poslanstvom iskreno čestitamo in želimo pri nadaljnjem delu mnogo uspeha.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na

SKIOPTIČNO PREDAVANJE z naslovom RADIŠE

ki bo v soboto 13. decembra ob 20. uri pri Taverju na Radšah.

Prisrčno vabljeni!

Odbor

JOŽE KROFLIČ

5

Skozi smrt v življenje

Posebej izsolani gestapovci so imeli v kletih razne priprave. Škripec v stropu z vrvo, na katerega so privezali žrtev za noge tako, da je glava visela nekaj decimetrov nad mizo. Zaslivanje je trajalo po več ur. Nad prav žilave in trdne pripornike so spustili tudi pse. Velik volčjak se je zaganjal z zevajočim gobcem v vsako novo žrtev. Toda naveličal se je, če je žrtev mirovala. Gestapovci so psa ščevali, volčjak se je zopet poganjal za žrtvijo. Neko ščene pa, ki je bilo vrage vedno kake pasme, je bilo res pasje. Mnogim žrtvam so manjkala ušesa, nos, imeli so od pasjih zob razrita lica, odgriznjene prste. Kadar se je krvnikom zahotelo, so žrtev slekli.

„Sleki so me!“ je pripovedoval France. „Ščene mi je skakalo po visečem telesu, ki so ga gestapovci z okovanimi bikovkami pozibavali. Ko bi imel proste vsaj roke, zadavil bi tisto ščene, četudi bi me takoj nato ubili. A ti bojazljivci so mi vklelnili roke na hrbtu. Ah, ko bi bil imel gorjačo, pobil bi pse in gestapovske psice. Boril bi se in grizel in davil in ubijal brez sočutja. In tisto prigovarjanje s lepim, sladkim glasom: Priznaj, odpuščeni boš, domov pojdeš! Takaj nato pa tresk po tebi z bikovkami, da omedliš!“

France je umolknil. Koraki straž so odmevali po hodniku. Tu in tam so zarožljali ključki in odpirala so se vrata. Poklicali so koga po imenu, kratka vprašanja, udarec v lice, kričanje, jok, nemške kletvice, stokanje umirajočih iz celic — to je bila melodija v prekletem kraju.

„V kleti je tudi mesarija,“ je nadaljeval France. „Poseben prostor, mesarska klada, vsa okrvavljena, velika sekira, s katero sekajo glave tistim, katerim kljub vsem strašnim mukam ne morejo izsiliti priznanja. Tudi jaz sem že položil glavo na tisto tnalo. Z zavihanimi rokavi se je šopiril okrog mene šofstanski izdajalec Pirmanschegg. Groza me je bilo in sam ne vem, kje sem vzel moč in odpornost.“

Molk...

„Vem, od kod sem črpal moč. Misli na mater, ki je bila tudi v starem piskru, so me bodrile, da sem vztrajal in molčal.“

France je govoril resnico.

Bilo je po večerji.

V pazniški sobi so spet bičali. Strašen vik se je razlegal po hodnikih in odmeval v celice. Udarec za udarcem je padal enakomerno na ubogo telo, da je bilo slišati, kakor bi mlatili mlatiči. Med pretepanjem vprašanje za vprašanjem, včasih veledno, včasih vprašalno.

„Si dal, Koren, si dal? Podrgajš je vse priznal! Ti osel pa trpiš. Priznaj in šel boš ljutri domov! Bodi pameten, imaš družino! Na, cigareto! Pet minut ti dam časa za premislek! Pokadi cigareto, a ko poveš resnico, dobiš salamo, kruh in maslo! Saj mi ni mo kakol Kdor prizna, upoštevamo! Še kozarec vina za povrhu dobiš! Si bil pač zapeljan. Ali verjameš, da bo Nemčija izgubila vojno? Nikdar! Naš firer je v zadnjem govoru povedal, da se bomo borili do zadnjega! In firer je nezmožljiv, firer je naš bog!“

Gestapovec je položil uro na mizo. Hitro so tekle minute. Ko je kazalec zavil petič okrog številčnika, se je zazdelo Korenu, da tečejo hitreje in hitreje, kakor bi hotel doseči rekord. Hitro, hitro, čimprej moram biti na cilju. Gestapovec je začel z lepim: „No, vidiš, tvoj prijatelj sem!

Kar zaupaj, izprosil ti bom svobodo! Smitijo se mi tvoji otroci! Včeraj so me prosili, naj se te usmilim, naj ti pomagam! Pokleknil so in sklenili roke. Kako dobre otroke imaš! Že zaradi njih priznaj! Vse bo dobro! Izpuščen boš, svoboden boš! No, začni!“

Koren je nekaj trenutkov še molčal, nato je sunkoma izpregovoril: „Gospod, nisem nič kriv! Ljudje so me zaradi sovraštva naznanili! Nič nisem kriv!“

„Ha, ha, ha! Nič nisi kriv? Norec! Dokaze imam! Priznaj!“

„Nisem kriv!“ se je odrezal Koren. „Neresnice ne morem govoriti!“

„Na, pes, resnico! Edino bikovka je zate resnica!“ Udarec za udarcem je sekal po krvavem telesu, da so cunje frčale po vsej sobi.

„Joj, ljoi!“ so se slišali glasovi, ki so bili že nečloveški. Glasovi, rjojenje, stokanje ubogega Korena.

„Tudi ženo bom zaprl in jo vpricho tebe premikastil, da bo psica znorela!“ je pikal gestapovec.

Korena je zabolelo srce. Hotel se je vreči na krvnika, a ta je nadaljeval strašno obsodbo. „Ti si v zaporu, a žena se vlačil okrog...“ Gestapovec je sikal.

Korenu se je začelo v glavi vrteti. Ni več vedel, kaj se godi okrog njega. Godel je nerazumljive besede, nihče jih ni mogel razvozlati. Samo zaradi žene, zaradi otrok je trpel. „Moram živeti, moram zdržati! Otroci, otroci, otroci — mati — ne verjamem!... Saj si vendar mati!“

Omedlevica je popustila. Koren se je spet zravnil. Gestapovec je pretepal, bičal, klet, psoval, in suval. Koren pa ni klonil — klonil je gestapovec!

„Jutri bomo nadaljevali!“ je dejal in odšel s kletvico na ustih.

Svetel spomin na otroke, ženo in mater je rešil siromaka Korena.

Delfin Taffi

Ko se je rodil v vodah Tihlega oceana, še ni imel imena. Bil je živahen kakor drugi njegove vrste, dobro je plaval, še boljše se je potapljaj in bil je spreten kot akrobat v cirkusu. Vsi v družini so ga občudovali, vendar takrat še nihče ni verjel, da bo nekoč res postal cirkuski umetnik.

Mali delfin ni vedel, da so prišli ljudje s strašnimi napravami za lov in da poskušajo ujeti njega in njegovo družino. Bil je nezkušen. Medtem ko sta oče in mama pobegnili in se skrila v globinah oceana, je mali delfin radovedno ogledoval naprave lovcev. Seveda so ga ujeli.

Ljudje so ga prenesli v velik bazen, saj so vedeli, da ne more brez vode. Skrajja je

učitelju. Bila je zapletena naloga, toda Taffi jo je kmalu znal.

Učenja pa še ni bilo konec, sledile so težje naloge in ga skoraj zmedle. Na hrbet so mu pritrdili sedlo, kakor bi bil navaden konj. Nanj je sedel učitelj in Taffi naj bi ga nosil z enega konca bazena na drugega.

Najprej se je upiral. Privoščil si je zabavo. Nenadoma se je potopil in učitelj na njegovem hrbtu se je moral kopati in potapljati, ko si je tega najmanj želel. Seveda je bil Taffi za neresnost kaznovan.

Zatem so prišle ure, ki so mu bile všeč. Učitelj je vrgel v vodo večjo žogo. Taffi pa mu jo je vrnil, da jo je učitelj spet vrgel nazaj. To sta ponavljala, dokler se ni eden utrudil. Navadno je bil to učitelj, ker Taffija ta igra nikoli ni dolgočasila.

Prav tako kot telovadba z žogo mu je bila všeč ura glasbe. Ob zvokih nad bazenom je Taffi plesal. Seveda spočetka ni bil posebno spreten, kmalu pa se je naučil in potem je bil ples njegov najljubši predmet.

Tako so minevali dnevi v cirkuski delfinski šoli. Življenje je bilo kar lepo, ko se je Taffi navadil nanj. V prostem času se je srečal z drugima dvema delfinoma, ki sta se tudi učila.

Ko je Taffi obvladal vse umetnosti, ga je začel učitelj pripravljati za glavni nastop.

Toda prav ta čas je Taffi zbolel. Učitelj je bil nestrpen. Poklical je zdravnika. Ker to ni bil doktor za delfine, mu je začel meriti utrip. Taffi mu ni mogel povedati, da delfinom ne merimo utripa, da kroži pri njih kri drugače kakor pri drugih sesalcih. Bilo je čudno, da zdravnik tega ni vedel. Potem je napravil še večjo napako. Prepričan, da je Taffi utrujen od učenja, mu je dal tablete za spanje. Tri dni in tri noči je preždel doktor na robu bazena in čakal, da bi Taffi zaspal. Namesto bolnika pa je zaspal zdravnik in spet ni bilo nič. Toda kar ni zmogla zdravniška veda, je napravila narava. Taffi je še o pravem času ozdravel.

Prišel je dan predstave. Okoli bazena je bilo polno ljudi. Taffi je čakal. Nič ga ni bilo strah. Bolj se je bal učitelj. Pa ne, da bi Taffi ne zaupal, bal se je, da bi znova ne zbolel.

Nazadnje je šlo vse po sreči. Taffi je izvedel vaje boljše kot dotlej in ljudje so ga navdušeno pozdravljali in klicali: "Taffi!"

Za konec je ostal še ples, ki ga je imel Taffi najraje. Potem je bila predstava končana. Taffi je odplaval do roba bazena, kjer je bil njegov učitelj, in tu mirno počakal na nagrado. Ne na lorovov venec, le na dober zaloga, ki mu ga je učitelj privoščil.

Potem je počasi odplaval po bazenu. Bil je nekam žalosten. Kdove zakaj. Morebiti se je spomnil svojih roditeljev v prostnem oceanu? Morebiti mu je bilo žal, ker jih ni bilo pri njem, da bi z njim delili radost in slavo? Kdove.

FRANCE FILIPIČ

Zakaj fantiček molči

Kdo je neki odnesel iz mamine omare tri sladkorje?

Kdo je neki otreles z očetovega drevesa tri breskve?

Kdo je neki raztresel v babičinem predalu vse razglodnice?

Fantiček molči.

Že se je hotel zlagati, da ni bil on.

Pa je še o pravem času priskakljala miška in mu odgriznila jezik.

Zato fantiček molči.

Uganke

Kar čez noč, brž ko se da, iznad gozdne mahovine bel možicelj se prine, rjav klobuk na glavi ima. Mati ga odreže — obed se prileže.

(Gobos)

K travam skromna vsa se šteje in jeseni se poseje. A poleli vsa je zlata, da bo cela vas bogata.

(Pšenica)

Spodaj je ozek, zgoraj širok, skozi pa teče majhen potok.

(Lok)

Star mož je imel tri mačke in z njimi je zadovoljno živel visoko na severu, v samotni leseni kolibi. Imel je nenavadno črno brado, ki mu je visela do kolen in vanjo je vtaknil svoje velikanske roke vsakič, kadar je kaj premišljeval.

Prav zdaj je spet držal roke v bradi, zakaj premišljeval je, kako bi prehranil svoje tri živalce. Dolgo je tuhtal, toliko časa, kolikor ga porabi gozdar, da poseka dvajset metrov visoko jelko. Ko pa je vse premislil, je odšel k jezeru, porinil v vodo čolniček, zložil vanj ribiški pribor in konzervo debelih črvov. Ko je slednjič stopil v čoln in pogumno odveslal na plan, so se sedele ob njem tudi vse tri njegove mačke. Uganile so, kaj bodo opoldne dobile za kosilo. Spredaj na kljunu je sedela rumena mačka, od gobčka do repa progasta kot zebra. Na krmo se je spravila okrogla črna muca in predla kot dobro naoljen šivalni stroj; tako se je že veselila ribje gostije. Najmanjša, pisana mucka,

pa je sedla staremu možu na koleno in ga s tačkami objestno vlekla za črno brado.

Tako je visoko na severu plaval po jezeru čolniček s tremi mačkami.

Toda čim dlje ga je neslo po

mu je brada padla čez rob čolna v vodo in plaval ob njem. Toda ko je bil breg z leseno kolibo že čisto blizu, se je zgodilo:

„Ooooh!“ in „Huuuuuh!“ je nenadoma zavpil stari mož. „To je vendar... huuuuh!“ je spet za-

O bradi, ki je ujela ribo velikanko

mirni gladini, tem bolj žalostni so postajali vsi, ki so sedeli v njem. Zakaj nič se ni zgodilo, odkar je stari mož pričel ribariti. Nobena riba ni priplavala in zagrabila za debelega črva. Mački na moževem kolenu so se kmalu zaprle oči in tako ni mogla videti, kako je postajal njen gospodar zmerom bolj otožen, kako je slednjič izvlekel trnek in pričel počasi vslati proti bregu. Zalostno je sklanjal glavo in niti opazil ni, kako

vpil, „to je vendar... ne, kaj takega!“

Riba, velikanska riba je ugriznila v brado in jo z vso silo vlekla za seboj. Konček jo je že pojedla in se ni mogla več rešiti!

„Huuuuuh!“ Iz strahu, in ker je bila velikanska riba tako težka, da je ni mogel izvleči iz vode, je stari mož odveslal k bregu, kakor hitro je mogel, porinil čoln na pesek, z veliko težavo zlezal iz njega in odvrlel ogromno ri-

bo na suho. Potlej je odrezal svojo lepo črno brado tik ob ribjem gobcu, si žival naložil na ramena in jo odnesel v kolibo.

Ko je ribo odprl, da bi jo osušil, je našel v njenem želodcu drugo ribo in v drugi ribi še tretjo. In ko je tudi to pazljivo prerezal, je zagledal v njej še četrto, majhno, čisto majceno ribico.

Stari mož je kar zabrundal od veselja. Zdaj je imel za vsakega po eno ribo: za rumeno mačko, za črno in za pisano! Veliko ribo pa je lahko obdržal zase. Razrezal jo je v dolge, ozke pramene in jih obesil sušiti na leseno ogrodje pred hišo.

Ko je pozimi stari mož zadovoljen posedal v svoji kolibi in žvečil posušeno ribo, je bila njegova črna brada spet tako dolga kot nekoč.

In nič več ni bilo opaziti, da je nekdaj precejšen kos manjkalo, ker jo je bila pogoltnila riba velikanka.

bil sam v utesnjem prostoru in zdelo se je, da žaluje za starši in morskimi prostranstvi. Še jesti ni maral. Ko je dobil za družbo še dva delfina, se je privadil.

Začela se je šola. Učitelj mu je dal ime Taffi. Da, Taffi je imel učitelja kakor druga dva mlada delfina.

Prvi dnevi v šoli so bili smešno lahki. Učili so ga plavanja in potapljanja, to pa je že znal, kar je prišel na svet. Kasneje so prišle na vrsto vaje, ki jih je vsaj na začetku komaj zmoget. Po nekaj sto metrih plavanja se je moral vrniti, se na znak potopiti, prinesiti z dna bazena sveženj in ga izročiti

„Moram živeti, moram zdržati!“

France in Jože sta prosila zanj, Koren — zdržil! In je zdržal.

Misli na mater, misli na svobodo. Temna noč...

Ura v stolpu je počasi udarjala polnoč. Nočne beznice so se zapirale. V Stari pisker se je privlekla pijana družba, vmes nekaj žensk. Hoteli so zabave. Baleta v mestu ni bilo, bar pa je bil zaprt. Zahotelo se jim je orgij — ali pa so hoteli pokazati fašistično politično zrelost: privlekli so v pazniško sobo nekaj žensk-pripornic. Niso pustili, da bi se bile oblekle, ne, hitro iz celice, takoj, boste, ven! Zasiševali so jih, iz ust so jim izpuhtevali vinski duhovi, izbuljene oči, kakor mesarskim psom krvave, so se zapičile v uboga telesa pripornic.

„Moža smo že izpustili! Priznal je vse. Saj ste dali le pol litra mleka! To ni veliko. Za pol litra vas ne bomo obesili. Saj nismo takšni! In še olajševalna okolnost! Saj so vam vzeli! Kar priznaj!“

Ubogo ženšče se je stiskalo v kot, da bi vsaj delno pokrilo svojo nagoto. Pijana družba se je krohotala in stresala neslane dovtype. Ženske gledalke so se oprjeemale svojih spremljevalcev in ni jih bilo sram, ko so gestapovci poniževali dostojanstvo slovenske matere.

Tresk, tresk, je bičal pijan suhlin Dolinarjevo mater, suhlin, ki ni bil niti gestapovec — temveč gledalec in priložnostni prepeač. Bil je kot smrt na perutih.

Dolinarjeva mati ga je spoznala. Spregovorila je: „J-u-n-g-e-r!“

„Kdo si, da me poznaš? je vprašal suhlin Junger presenečeno.

„Dolinarjeva iz Savinjske doline. Saj smo vam vedno svinje prodajali!“

„Ti si svinja, ti si prasicat!“ je zagodel, udaril pa ni več. Gestapovske žene so se zarežale.

„Preklet tak rod, preklet tak narod, ki ima take žene!“ je bruhalo iz Dolinarice.

Odvlekla se je z drugimi pripornicami nazaj v celico...

Zjutraj so se odprla vrata in Jože je moral v — mesarijo...

Bilo jih je več, ki so jih zasliševali.

Močan in velik kmečki fant, doma nekje iz Velike Pirešice, se je dobro zagovarjal. Ime mu je bilo Jur. Doma so redili, kakor je povedal, dve kravi in imeli nekaj pelisk za pašo in košnjo. Vse je moral znositi v koših in na rame njih k hiši. Že od mladega je težko delat in težko delo ga ni potlačilo, nasprotno, utrdilo ga je. Toda udarcev ni mogel prenašati in pasje ščene je brnil, da se je cvileč zakotalilo v kot. Krvoloki so tolažili ubogega psa in mu dajali za priboljšek lepe kose salame. Ščuvali so psa na ubogega Jurja, toda ščene je le od daleč bevskalo nanj.

„Hm, si psa mučil, našega Rolfa? Ti pes slovenski!“ Pirmanschegg je godel in se tudi kakor pes pripravljajal na naskok.

Jur je stal mimo. Premišljeval, kakor so tovariši mislili, ni v tistih trenutkih dosti. Pirmanschegg se mu je približal in ga udaril, da ga je vrglo po tleh. Ščene je lajalo in se pripravljajalo za napad.

Siroko, plečato Jurjevo telo se je s težavo dvigalo. Najprej na prvo, potem na drugo koleno, verige so razljale, končno se je dvignil. Jur je stal sredi sobe nekoliko sključen, po licih krvav, lasje so mu viseli razmrščeni po obrazu. Pogled je bil divji, ko pa je pogledal tovariše sotrpine, je bil mil in tovariši so opazili na njegovih ustni-

cah lahen nasmeh. Ali je bil to zares nasmeh? Ščene je ob pogledu nanj cvileč zbežalo v kot.

„No, Jur, povej, koliko si dal za bandite?“ je nadaljeval Pirmanschegg.

„Nič za bandite, za bandite nič!“ je odvrnil Jur odločno.

„Ti bom pa jaz dal!“ je zarjul gestapovec in planil z bikovko nanj. Padel je udarec za udarcem, kri je škropila tla in tovariše, ki so morali pred zidom prisostvovati mučenju z vklejnjenimi rokami. Nekako „vzgojno“ so hoteli s takim početjem vplivati na druge pripornike in tu in tam je tudi te oplazil krvnik z bikovko, ebenem pa „pridigoval“, da tudi nje čaka isto trpljenje, če ne bodo pametni in potrdili vsega, kar jih bodo vprašali. Bičanje je bilo strašno. Jur se je gledajočim smilil, roke sotrpinov so začele rožljati s verigami, tako da se je gestapovec nenadoma ozrl in pogledal po njihovi vrsti. Ko bi mogli, so mislili, zdrobili bi te, svinja gestapovska, Pirmanschegg, nemčurski pes!

Toda, čudo, Jur je zagnal verige v ščene in planil na krvnika. Zarjul je kot lev in ga treščil v kot, da je obsedel z izbuljenimi očmi, začuda prestrašen. Medtem pa so se odprla vrata in med njimi so se pojavili trije do zob oboroženi gestapovci z brzostrelkami v rokah.

Eden izmed njih je ustrelil v strop, da je škripec za obesanje zazvonil. Jur se je hotel vreči na zverine, toda moči so mu popustile in zgrudil se je ves okrvavljen na tla...

Pirmanschegg si je opomogel in že zaradi sramu takoj vstal. Razščeperil se je, rdeč v obraz kot puran, in kričal in psoval „slovenske pse“.

„Švajnehund!“ je vpil. „Jaz ti bom že pokazal! Simulant! Tudi za omedlevico imamo zdravilo!“ Polil je ubogega Jurja z vedrom vode.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Ptica v tuji jati

Sedela sem za mizo pred odrom in poslušala bluz, ki je napolnil moje misli in telo. Pet mladeničev je s svojo glasbo osvajalo poslušalce in njihova gladka in bela lica so bila oblita z znanjem. Zaprla sem oči in čakala.

Nenadoma sem zaslišala glasbeni vložek trombona in pojavil se je on. Moj Bent. Igral je samo zame in njegova glasba je govorila o najini ljubezni.

— Bluz za ptico, ki se je znašla v tuji jati — sem pomislila. Vedno in povsod bi me nekaj slisnilo pri srcu, če bi slišala, da bi kdo izgovoril meni že dobro poznano frazo: — Barbara je nepoznana ptica, ki se je znašla v naši jati.

Toda jaz nisem izgubljena ptica. Kot oni sem rajna na Švedskem, govorim njihov jezik, kot oni ljubim pomlad...

Kadarkoli se pogledam v ogledalo, mi vedno pove isto zgodbo, s katero se ne morem sprijazniti. Zavedam se svoje lepote. Moje telo je vitko, lepo grajeno, moje gladko lice z velikimi črnimi očmi je ustvarjeno tako, da sem privlačna. Vse to mi je bilo premalo. Svojo sliko v ogledalu sem strašno sovražila. Sovražila sem svojo temno kožo, ki je dajala vsakemu mino dočemu pravico, da izgovori tako ponižujočo besedo: „Črnka.“

Svojo mater sem mnogokrat obšipala z vprašanji o svojem očetu, toda njena izpoved ni bila nikoli popolna.

— Imela sem devetnajst let, ko je prišel na turnejo v naše mesto. Očaral me je s svojo glasbo in vse, kar se je med nama zgodilo, je izgledalo kot neuresničene sanje. Spoznala sem ga na nekem sprejemu. Bila sem zaljubljena, pa tudi on je izgledal tako osamljen in izmučen...

— Ali ga še vedno ljubiš?
— Mogače. Od takrat se nisva več videla.

— Zakaj se nista poročila? Ali ve za moje rojstvo?
— Ko si se rodila, sem mu poslala pismo in tvojo sliko. Že vnaprej sem odbila z njegove strani vsako pomoč.

— Zakaj mi ne poveš njegovega imena?
— Zvedela ga boš ob pravem času... so bile besede, ki mi jih je ob takih prilikah ponavljala mama.

Cim sem vstopila, se mi je pogled ustavil na njem. Zelo lahko sem osvajala fante, toda zelo hitro sem tudi spoznala zakaj. Temna barva moje kože je dajala mojemu telesu posebno draž. To, kar jih je zanimalo, je bilo moje telo.

Tistega večera sem šla z dvema prijateljicama prvič v „Klet“, v lokal, ki mu je ta naziv popolnoma ustrezal. Stara svetilka je dajala trepetajočo svetlobo, ki se je prebijala skozi goste oblake dima in skupina mladeničev je s svojo glasbo navduševala goste.

Gledala sem ga. Bil je visok, močne rasti in črnih las. Najbolj so me pritegnile njegove oči, ki so izražale žalost in osamljenost. S posebnim zadovoljstvom sem opazila, da me je tudi on prikrito opazoval. Zaprotil me je za ples. Priznam, bil je boljši glasbenik kot plesalec. Moja sreča ni trajala dolgo. V glavo mi je šinila misel, da si tudi on, kot vsi drugi, želi samo moje telo...

Tiste dni sem bila presrečna in zelo sem si želela, da bi Bent uspešno prestopil mojo preizkušnjo. Nekaj večerov sem želela preživeti z njim. Hotela sem ugotoviti, če bo omenil barvo moje kože. Želela sem ugotoviti, če se bo obnašal do

mene kot fant proti ljubljenu dekletu.

To mi je v celoti uspelo. Dnevi najine ljubezni so bili nepozabni. Čez nekaj dni sem postala ogorčena sama nad seboj. Zakaj sem se spustila v to, kar se ne more končati dobro?

Bentu sem sporočila, da ga nekaj dni ne želim videti. To so bili za mene dnevi dolgega čakanja in mučnega pričakovanja. Nazadnje me je zajel obup. Odšla sem k zdravniku, ki me je pričel tolažiti.

Iz bolnišnice sem prišla s solznimi očmi, v katerih so se mi kot na filmskem platnu pojavile vse slike iz mojih otroških let. Želela sem jih zbrisati iz spomina in vedno mi je neki notranji glas govoril: „Kdo se bo družil s črnim otrokom? Zakaj vlečeš v nesrečo tretjo osebo? Zakaj onesrečuješ Benta?“

Z mamino pomočjo sem se pomirila. Misel na Benta je bila vedno prisotna v moji nemirni notranjosti.

DOMISLICE

- Šele kadar začenja groziti, preneha človek biti strahopeten.
- Kimavci kimajo tudi takrat, ko bi morali odkimavati.
- Sleherni dan je podoben nekemu zelo kratkemu življenju.
- Ko spoznavamo prihodnost, ne dobimo ničesar, saj je res bedno bati se fistega, kar mora biti in ne znati se mu izogniti.
- Tehnika je v bistvu sposobnost, doseči največji možni učinek z najmanjšim možnim naporom.
- Tudi molk je lahko velika laž.
- Alkohol je anestetično sredstvo zoper resničnost.

— Edvard, je rekla Charlotte, ločila se bova. To je bilo, ko sta pila čaj. Edvard je položil skodelico na nizko mizico, ki je razdvajala njegov stol od njenega. Vstal je in brez besed stopil k oknu. Molče je pogledal navzdol. Štiri nadstropja nižje se je velik travnik smaragdne barve bleščal v zlatih sončnih žarkih. Pogledal je na betonsko stezo...

Včeraj se je nekoliko prej prebudil po popoldanskem počitku. Stal je na istem mestu in videl Charlotta in Ruperta, ki sta se oddaljevala proti brezovemu gozdičku. Zgodilo se je ravno pri vodometu na kamniti klopi. Videl je, kako so se njune roke približevale in se najmanj desetkrat stisnile.

Tedaj se je zavedel resnice, o kateri se mu dotlej še sanjalo ni. Izgubil je Charlotta. Ona ljubi Ruperta.

Srce se mu je stisnilo. Začutil je, da je izgubil nekaj dragocenega, vendar ni hotel pokazati presenečenja.

- Zaradi Ruperta? jo je mirno vprašal.
- Da. Žal mi je, Edvard. Nisem te hotela raniti. Ali mi boš verjel, če ti rečem, da sem poskušala vse, samo da ne bi prišlo do tega?
- Ni razlogov, da ti ne bi verjel.
- To je prišlo kar samo po sebi. Začelo se je naenkrat, zdaj pa me vedno bolj prevzema.
- Spet se mu je srce stisnilo.
- Ali ne boš nasprotoval ločitvi?
- Ne, ne bom vama v napoto!
- Hvala, Edvard!

Tako se je vse končalo. Mirno, brez slehernih nezgod in nevspešnosti, ki se sicer pojavljajo...

— Pred večerjo bom pokadil še cigareto. Opraviči me, prosim.

Vzel je klobuk in palico in odšel. Hodil je po hodniku in prišel do steklenih vrat, ki so vodila na široko teraso za hišo.

Le zakaj se je to začelo? ga je mučila misel. Do kakšne stopnje intimnosti ju je že pripeljala neobzdranost njene in Rupertove strasti?

Vrnil se je pravočasno, vendar ni večerjal. Charlotta je jedla brez njega, nato pa odšla in se

sti. Nekega večera je pozvonil zvonec na vhodnih vratih. Bil je Bent.

— Barbara, reci da je resnica, reci, da bova dobila otroka!

Nisem mogla verjeti njegovim besedam. Zdele so se mi kot pomilovanje moje nesreče.

— Ne puščaj me v negotovosti. Iskreno mi povej, če si želiš najinega otroka?

Naslednji trenutek sem se znašla v njegovem objemu in presenečena ugotovila, da je njegova ljubezen iskrena.

Najini poroki lje nasprotovala moja mama. Od nje sem to najmanj pričakovala.

— Mama, midva se imava rada! Pričakujeva otroka. Jaz sem srečna...

— Zakaj si srečna. Morda zato, ker nekdo zaradi nujne sprejema tebe in tvojega otroka, črnega otroka...?

— Mama... on lje glasbenik, jazz glasbenik...

— Da... rada bi ga slišala. Glasba ne zna lagati. Pojutrišnjem ga bom prišla poslušat.

Sedela sem s prijateljico za mizo, kot po navadi tik ob odru, na katerem so igrali mladi glasbeniki. Med njimi je bil tudi Bent. Mame nisem mogla najti, dasiravno sem čutila njeno navzočnost.

Tedaj se je zgodilo nekaj velikega. Iz daljave se je zaslišal nov nepričakovan zvok trombona, ki se je čudovito ujemal z drugimi glasbili in razvnel prisotne goste. Gostje so vstali na svojih mestih in začarani poslušali. Čvrsto sem stisnila prijateljico za roko, da bi se prepričala, če vse to niso samo sanje. Trombon je bil edinstven, tako tih in nežen...

Pred očmi mi je zasijalo tisoč trepetajočih zvezdic. To so bile solze, ki so v tistem trenutku napolnile moje oči. Njegova glasba je bila namenjena meni...

Zaroko smo slavili nekaj noči in poslušali smo glasbo, ki je do takrat nismo slišali. Gostje so bili navdušeni. Moj oče in Bent sta jim izpolnjevala glasbene želje.

Poiskala sem mamo, ki je sedela za mizo v kotu. Obrisala mi je solze, moje solze sreče...

čez uro vrnila. Kazalo je, kot da je med njima zavladal dogovorjeni molk o mislih, ki so ju oba prevzemale. Ona je nekaj časa molče čakala, nato pa je odšla v spalnico.

Minila je skoraj ena ura, preden se je Edvard premaknil. Naglo je vstal. Knjiga, ki jo je imel na kolenih, je padla in zamolklo zaropotala po tleh.

Čutil je, da se mora sprehoditi. Pogledal je na

Velika ljubezen

uro in videl, da je skoraj deset. Zapustil je dnevno sobo in odšel proti steklenim vratom.

Najprej je mislil, da je sam na terasi, vendar je kmalu neka rdeča točka izdala, da je tu še nekdo. Nekdo je sedel na ograji, ki je obdajala teraso, in kadil. Stopil je tja.

Ko se je približal, je videl, da je to Rupert. Kolikor bolj se je razdalja med njima manjšala, toliko bolj ju je prevzemala skupna misel, vendar nihče ni spregovoril niti besedice. Razumela sta se.

Edvard je začutil, da se njegova bolečina okrog srca znova oglašča.

— Dober večer, Rupert. Ali je to zadnja cigareta pred spanjem?

— Dober večer, Edvard.

— Ali vam ne bom v napoto, če se vam bom pridružil?

Odvil je cigaro in spravil celofan v žep, prav tako pa tudi nož, ki ga je pobral s tal. Počasi se je umaknil od ograje, pogledal v notranjost spalnice in zagledal Charlotta.

Sedela je na postelji.

— Zdrznila sem se iz spanja, je dejala. Vzemi mi se, ko sem opazila, da te ni v postelji poleg mene.

— Saj si se imela česa ustrašiti, ji je odgovoril.

— Kaj pa se je zgodilo? Kje si bil?

— Na terasi. Tudi Rupert je bil tam.

Anekdote

Znani bančnik Rothschild je bil zelo zaposlen, ko so mu javili, da v sosednji sobi čaka gospod, ki bi rad govoril z njim. Rothschild je odprl vrata in dejal obiskovalcu:

„Izvolite počakati trenutek, medtem pa sedite na stol.“
„Kako?“ je užaljeno vzkliknil gospod. „Ali ne veste, da sem jaz vojvoda N.?“

Potem pa sedite na dva stola!“

Prijatelji znanega izumitelja Edisona so se dolgo čudili, zakaj se njegova vrtna vrata tako težko odpirajo. Nekoč mu je eden izmed njih dejal:

„Takešen genij, kakršen ste vi, bi lahko skonstruiral boljša vrata.“

„Mislim,“ mu je odvrnil Edison, „da so vrata genialno konstruirana. Povezana so z vodovodno črpalko hišnega vodovoda in vsaki, kdor pride, zlije v rezervoar 20 litrov vode.“

Na svečanem kosilu sta dva gosta vprašala filozofa Voltaira, kako se pravilno reče: „Dajte nam piti“ ali „Prinesite nam piti“.

Voltaire jima je odgovoril: „Za vaju ne prvo ne drugo ni pravilno. Vidva morata reči: Ženite naju napajat.“

Nekdo je vprašal Sokrata, kateri del telesa je najmanj občutljiv. „Nos,“ mu je brez premišljevanja odgovoril Sokrat. „Moja babica je vse življenje vlekla dedeka za nos, a on ni to nikoli občutil!“

„Kateri takt imate najrajši?“ je vprašal grof B. skladatelja Franza Lehajra.

„To je različno,“ je odvrnil mojster, „pri glasbi tričetrtinskega, pri vinu pa štiričetrtinskega.“

— Tako, Barbara, vse se je dobro končalo. Vem, kaj bi me rada vprašala? Prebrala sem v časopisu, da pride na turnejo v naše kraje. Napisala sem mu pismo. Da, on je tvoj oče. Bil je presrečen, ko je zvedel, da nama lahko pomaga.

— Kaj boš storila? Celemu svetlu bom razgalsila, da je on moj oče.

— Toda jaz si želim očeta, na katerega bom ponosna.

— Ali ga nimaš?
— Da, imam ga, toda...
— Tudi jaz bi ga rada imela,

toda včasih se moramo žrtvovati za tiste, ki jih ljubimo.

Dolgo sva molče sedeli in gledali druga drugo. Najini pogledi so uhajali nekam daleč. Globoko v njenem pogledu sem prebrala skrito željo. Bila je pripravljena vse žrtvovati za mojo srečo. To ni bilo potrebno, jaz sem je našla dovolj. Po nekaj letih nemira sem našla človeka, ki ni podcenjeval moje črne kože. To je bil moj Bent.

Se vedno pa se vprašujem, če je barva kože merilo človekove vrednosti?

— Rupert?
— Da, med nama je vse urejeno!

— Kako sem srečna zaradi tega. Upam, da bomo ostali tudi v prihodnje prijatelji...
— To ne bo več mogoče!
— Zakaj ne?
— Rupert je mrtev. Jaz sem ga ubil.

Opazovala ga je z izrazom zmedenosti, suma in nezaupanja. Bila je, kot da ga ne bi razumela:
— Mrtev? Umorjen? Ti si ga ubil?
— Da, moral sem to storiti. Sedel je na terasi, na ograji. Samo pahnil sem ga, nič drugega. V tistem trenutku sem namreč spoznal, da te nikakor ne morem prepušiti njemu.

— Edvard, dragi... je zašepetala Charlotta. Nisem vedela, da ti je toliko do mene. Boš videl, vse se bo še dobro končalo. V prihodnje bo vedno vse v redu.

Nekaj časa je držal njeno glavo v rokah in občutil toploto njene kože, naglo utripanje njenega srca. Nato pa jo je naenkrat odrinil od sebe in odločno pogledal:

— Zdaj pa spi, ji je dejal. Jutri se bova pogovarjala o vsem tem.

— Ne bom mogla zaspati.

— Potem pa vzemi kakšno pomirjevalno sredstvo.

— Eno tableto sem že vzela, pa mi ne pomaga.

— Potem pa vzemi eno izmed mojih. Na posteljni omarici, ki je ločevala njuni postelji, je opazil modrikaste tablete. Vstal je in stopil okoli postelje. Dal ji je dve tableti in nalil vode v kozarec.

— Če ju naenkrat vzameš, ti tudi dve ne bosta škodovali, je dejal. Zdaj se pa res potrudi, da boš zaspala.

— Rada bi, pa vem, da ne bom mogla, je rekla, ko je pogoltnila tableti.

In vendar je zaspala.

Stopil je do okna in sedel. Nepremičen, sam v temnih urah je pričakoval svitanje. Počutil se je utrujenega in strtega srca. Odsev v steklu mu je vedno ponujal njegov in Charlottin lik... Njegov grozen, njen pa prestrašen.

Ni mogel razumeti, da je petdeset let živel s tujko.

● Obisk v ELANovi tovarni

Ena izmed najbolj znanih tovarn športnega orodja je tovarna ELAN v Begunjah na Gorenjskem. Pretekli ponedeljek si je mesto proizvajanja športnih artiklov ogledala delegacija Slovenske fizikturne zveze v Celovcu. Delegacijo so poleg odbora Slovenske fizikturne zveze tvorili še zastopniki športnih klubov in profesorji za telesno vzgojo na državni gimnaziji za Slovence v Celovcu.

V skupnem razgovoru z Elanovim vodstvom, glavnim direktorjem Adolfom Vojtkom, direktorjem inštituta Petrom Petričkom, vodjo proizvodnje smuči Maksom Vrečkom, urednikom Elanovega mesečnega glasila „Naša smučina“ Slavkom Knaflom in direktorjem kadrovske splošnega sektorja Andrejem Prislanom, je delegacija Slovenske fizikturne zveze dobila splošni pregled dela v tovarni in bila seznanjena tudi s težavami, ki nastajajo prav iz konkurenčnih razlogov na svetovnem trgu. Posebej jim delajo težave še avstrijski proizvajalci smuči, ki skušajo s korupcijo in drugimi metodami onemogočiti uveljavitev ELANovih smuči. Kljub neljubim težavam in hudi konkurenci pa se je ELANovim izdelkom uspelo prebiti na svetovni vrh, v prvi vrsti s skakalnimi smuči in smuči za alpske discipline. Elanove skakalne smuči ne manjkajo na nobenih skakalnih prireditvah, zmage pa so slavile na svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah. Tako se tudi ni treba čuditi, da skačejo Nemci, Japonci, Švicarji, Italijani idr. na Elanovkah. Pred nedavnimi pa so skakali tudi člani avstrijske reprezentance na Elanovih smučeh, sedanjí trener Baldur Preiml pa je na njih osvojil na olimpijskih igrah v Grenoblu bronasto kolajno. Za Elanove smuči so se odločili tudi skakalci iz Zahomca. Schnabl, Wallner, Milonig in Gratzler so prav na njih prišli do svetovnega slovesa. Direktor Vojtk pa je tudi ugotovil, da pomeni predsedjanje omenjenih Zahomčanov na smuči Fischer hud udarec za vodstvo Elana, saj so člani slovenskega športnega društva Zahomci bili Elanov „izobesek“.

Velik renome pa si je Elan ustvaril tudi s vojimi smuči za alpsko smučanje. Od 300 000 parov smuči jih kar okoli 80 % izvaža v inozemstvo. Izredne uspehe v tekmovalnih za svetovni pokal je slavil Šved Ingemar Stenmark, svetovni prvak v slalomu in veleslalomu 1974-75. Na letošnji prvi predstavi v Val d'Isere je Stenmark zasedel na Elanovkah za Thönijem drugo mesto v veleslalomu. Uspeh na Elanovkah pa je letos imel tudi že Slovenec Bojan Križaj, ki je v Livignskem slalomu zasedel 7. mesto.

Elan je svoj program v svoji 30 letni zgodovini razširil tudi na izdelavo čolnov iz umetnih mas in telovadnega orodja. Delegacija SFZ je imela po razgovoru na licu mesta priložnost, da si ogleda proizvodnjo omenjenih artiklov in je pod strokovnim vodstvom dobila tudi napotke in odgovore na najrazličnejša vprašanja.

● Avstrijci brez zmage — Smrtna žrtev v smuku

Prva uradna preizkušnja najboljših smučarjev na svetu je končana. Ob „Kriteriju prvega snega“ v Val d'Isere so bile na sporedu 4 tekme za svetovni pokal: po en smuk in veleslalom za ženske in moške. Največ uspeha so imeli alpski smučarji iz Švice, v prvi vrsti dekleta, ki so odnesle kar dve zmagi. Ženski smuk je zmagala Zurbriggen pred Nemko Eppele in Švicarko Nadig, ženski veleslalom pa je odnesla Zurbriggnova rojakinja Morerod. Za njo sta se uvrstili Mittermeier (ZRN) in Avstrijka Kaserer. Razen tretjega mesta v veleslalomu avstrijske smučarke niso zasedle vidnejšega mesta, a so v moštveni oceni (smuk) bile zdaleka najboljšie. V smuku so zasedle Totschnig, Lukasser, Spieß, Kaserer in Deufel mesta 4, 5, 8, 9 in 10.

Da sta upravičeno veljala za najboljša smučarja v lanski sezoni, sta v Val d'Isere dokazala Thöni (Italija) in Stenmark (Švedska). Slalom in veleslalom je vsekakor njihova domena. Veleslalom je zmagal Thöni pred Stenmarkom in Italijanom Grosom. Avstrijci Hauser (4), Hinterseer (9), Klammer (11.), Pechtl (12.) so bili tokrat občutljivo premagani.

Brez zmage so Avstrijci ostali tudi v moškem smuku, kjer je kombinacijski svetovni prvak Franz Klammer iz Koroške padel tik pred koncem. Škoda le, da sta njegovo izvrstno vožnjo spravila v slabo luč avstrijski tisk in ORF, ki sta se ob svojih trditvah popolnoma diskvalificirala in se izkazala kot nefair partnerja športu. Njihovim trditvam, da je Klammer moralni zmagovalec, saj bi brez padca kljub pol sekunde zaostanka zmagal, lahko odvrnem, da bi se iskreni Klammer z drugim mestom ali slabše pravtako veselil kot s prvim. Fotomontažni postopek na televizijskih ekranih je bila prava farza.

Moški smuk je naposled zmagal doslej še neznan Kanadčan Read pred Italijanom

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 13. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Družinski obzornik — 9.00 V žarišču — 10.30 Lepa domovina — 11.05 Zeleni magazin — 13.30 Lepi glasovi, priljubljene melodije — 14.00 Voščila — 16.00 Servis — 17.10 Govorilna ura pri dr. Weiβu — 18.00 Deželni razgledi — 19.15 Koroški šport — 20.05 Vašo številko, prosim! — 22.10 šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 14. 12.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 „Sled angela“ — 17.05 Gremo skozi advent — 18.30 Duhovna zborovska glasba iz 15. in 17. stoletja — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Mali večerni koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Satirični tedenski obzornik — 22.10 šport.

PONEDELJEK, 15. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Z zve-nečo igro — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.30 Tekma z zdravnikom — 17.10 Kaj radi slišimo — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 19.07 Melodije za vsaki letnik — 20.05 „Sled angela“ — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarec za udarcem — 22.00 Poročila — šport.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na tradicionalno

SILVESTROVANJE na Bleščeči planini

Daleč proč od mestnega hrupa v samotni planinski postojanki na zasneženih Bleščeči bomo po svoje obhajali prehod iz starega v novo leto. Kdor je za romantično silvestrovanje v gorah, bo na silvestrovo prišel na Bleščečo planino.

Prisrčno vabljeni!

Odbor

Pravočasno mislite

na voščila, ki jih boste za božične in novoletne praznike poslali svojim sorodnikom, prijateljem in znancem. Bogato izbiro voščil s slovenskim besedilom, pa tudi v obeh jezikih, dobite po ugodnih cenah v knjigarni

„NAŠA KNJIGA“ Celovec, Paulitschgasse

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 13. 12.: 15.30 Koncertna ura — 16.30 Mala hišica — 17.00 Športna abeceda — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dober večer v soboto želi Heinz Conrad — 18.25 Televizijska kuhinja — 18.50 Pregled sporeda — 19.05 Silke iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 šport — 20.15 Peter Aleksander predstavlja specialitete — 21.50 Panoptikum — 22.15 Festival režiserjev — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 14. 12.: 9.30 Veleslalom za moške — 16.30 Igra treh dežel — 17.30 Vlki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — Štajerska — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.20 Pogovori v adventu — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 šport — 20.15 Melodije za 80. rojstni dan Nico Dostala — 21.35 Literarikum: Pobožna Helena — 22.10 Orientacija.

PONEDELJEK, 15. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 19. stoletje — 10.00 Slalom za moške — 11.00 Šolska oddaja — 12.30 Slalom za moške — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Nedeljski šport — 20.50 Ceste San Franciska — 21.45 Veselje ob glasbi — Poročila.

TOREK, 16. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Observatorij na Sonnblicku — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Smuk za ženske — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kara Ben Nems! Effendi — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas

Plankom in Švicarjem Russijem. Avstrijci Grissmann, Cordin in Engstler so se zadovoljili s 5., 8. oz. 11. mestom.

Mospi smuk v Val d'Isere je bil že od vsega začetka zasenčen. Pri treningu za smuk se je smrtno onesrečil mladi Francoz Dujon, ki je veljal za izredno nadarjenega smučarja v vrsti francoske reprezentance. Vzlic hude izgube se je Francija odpovedala nastopu na „Kriteriju prvega snega“.

P. S.

V drugem ženskem smuku za svetovni pokal v Aprici v Italiji je v sredo zmagala Avstrijka Totschnig pred rojakinjo Deufl in Kanadčanko Nelson.

TOREK, 16. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Dežela ob Dravi — 9.30 Koroške ljudske viže — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Koroška pesem — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Veliki pravilni zaklad“ — 16.30 Tekma k zdravniku — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 Zveneča alpska dežela — 21.00 Stalno omizje kulturnikov — 22.10 šport.

SREDA, 17. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 16.30 Tekma z zdravnikom — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 V sradu zvečer v studiu Oberösterreich — 21.30 Božična zgodba — 22.00 Poročila — 22.10 šport.

ČETRTEK, 18. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.45 Adventne viže — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Živa pokrajina — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.50 Tekma k zdravniku — 17.10 Operetni koncert — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 19.07 25 let žandamerijske glasbe — 20.05 Koroška pratika — 21.00 Ljudstvo in domovina — 22.00 Poročila — 22.10 šport.

PETEK, 19. 12.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Ljudske viže iz Solnograške — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.45 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Še vedno priljubljeno — 17.10 Za konec tedna — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 19.07 Robert Stolz dirigira — 20.05 Orkestrski koncert — 22.10 šport.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 13. 12.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 14. 12.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaših željah.

PONEDELJEK, 15. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Domače pesmi — Dr. A. Felnič: Hišna, ledinska in krajevna imena v Rožu.

TOREK, 16. 12.: 9.30 Dežela ob Dravi — 13.45 Celovski radijski dnevnik — šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 17. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Po lovskih stezah.

ČETRTEK, 18. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

PETEK, 19. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — „Brez konca padaš, drobni sneg“ — Zima v slovenskem pesništvu (Literarno-glasbena oddaja).

VABILO

SREČANJE ABSOLVENTOV slovenske gimnazije letnika 1965, bo letos v ponedeljek 29. decembra s pričetkom ob 19. uri pri Vošperniku v Podravljah.

VABILO na veselo lutkovno igro

„MEH ZA SMEH“

● v torek 16. decembra ob 14. uri v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku. Prireditelj Katoliško prosvetno društvo

● v torek 16. decembra ob 16.30 uri pri Šoštarju v Globasnici. Prireditelj Slovensko kulturno društvo v Globasnici

● v četrtek 18. decembra ob 13.30 uri v gospodinjski šoli v St. Petru pri St. Jakobu v Rožu

● v četrtek 18. decembra ob 16. uri pri Miklavžu v Bilčovsu. Prireditelj Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu

Nastopa: Dramska skupina Koroške dijaške zveze iz Celovca

VABILO

na strokovni tečaj

„ŽIVLJENJE Z ROŽAMI“

● v soboto 13. decembra 1975, od 14. do 18. ure v farni dvorani v Železni Kapli. Prireditelj Katoliška prosveta v Železni Kapli;

● v nedeljo 14. decembra 1975 od 14. do 18. ure v farni dvorani v Šmihelu. Prireditelj je KPD v Šmihelu.

Tečaj vodi strokovna učiteljica Anica Fugger. Prispevek za tečaj znaša 25 šilingov. Prisrčno vabljeni!

VABILO

na srečanje izobražencev v Domu prosvete v Tinjah, pod geslom

„DIMENZIJA VERE V DELIH SLOVENSkih BESEDNIH UMETNIKOV“

Začetek: v petek 2. januarja 1976, ob 9. uri dopoldne; konec: v soboto 3. januarja 1976, ob 13. uri popoldne.

Predavatelj: dr. Vladimir Truhla

Prisrčno vabljeni!

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 13. 12.: 9.30 Šolska oddaja — 15.40 Svetovno prvenstvo v rokometu za ženske — 16.40 625 — 17.15 Po belih in črnih tipkah — 17.45 Obzornik — 18.05 Kako se je kalilo jaklo — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar — 20.05 Življenje je lepo — 20.30 Zabavno glasbena oddaja — 21.40 Dnevnik — 22.00 Kojak.

NEDELJA, 14. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Ana Karenina — 10.10 Otroška matineja — 11.10 Mozaik — 11.15 Ljudje in zemlja — 12.15 Poročila — 13.10 Smučarska tekmovalnja — Nedeljsko popoldne — 16.40 Košarka — 18.20 Pionirji letalstva — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.05 21.05 Karavana: Bohinj — 21.35 Dnevnik — 21.50 Športni pregled.

PONEDELJEK, 15. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.20 Snežna kraljica — 17.35 Čarobna žoga — 17.50 Obzornik — 18.05 Od zore do mraka — 18.40 Marksizem v teoriji in praksi — 19.30 Dnevnik — 20.05 Ribji koncert — 21.45 Kulturne diagonale — 22.15 Dnevnik.

TOREK, 16. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 16.10 Smuk za ženske — 17.20 Erazem in patepuh — 18.10 Vidra — 18.45 Ne prezrite — 19.30 Dnevnik — 20.05 Pogovor o... — 21.05 Lepi striček — 21.50 Dnevnik.

SREDA, 17. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 15.45 Slalom za ženske — 17.15 Dvoživka in templarji — 18.05 Mladi za mlade — 18.40 Zeleni otok — 19.30 Dnevnik — 20.05 Film tedna: Poročena ženska — 21.45 Miniature — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 18. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.20 Gledališče — 17.50 Obzornik — 18.10 Zdaj ko bizona ni več — 19.30 Dnevnik — 20.05 Bitka za ranjenca — 20.05 Kam in kako na oddih — 20.55 Četrtekovi razgledi — 21.25 Glasbeni magacin — 21.55 Dnevnik.

PETEK, 19. 12.: 8.10 Šolska oddaja — 16.35 Madžarski dnevnik — 17.20 Pisani svet — 17.50 Obzornik — 18.05 Pevski tabor — 18.40 Svet, ki nas obdaja — 18.55 Ribniki — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Mandragola — 21.45 625 — 22.20 Dnevnik.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 13. 12.: 16.25 Domovinski film — 18.00 Brez nagobčnika — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Kako prideš do Nobelove nagrade — 20.00 Galerija — 20.15 Televizijski film — 21.50 Čas v sliki in šport — 22.10 Horizonti.

NEDELJA, 14. 12.: 16.30 Film o reviji na ledu — 18.00 Spotlight — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Tako je bilo včeraj — 21.00 Beri z nami — 21.10 Derrick — 22.10 Čas v sliki in šport.

PONEDELJEK, 15. 12.: 17.55 Gmota in prostor — 18.25 Angleščina za začetnike — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Adventsko petje — 20.00 Waltonovi — 20.50 Haiti — umetnost med kulturo in dolarji — 21.20 Mistrove sanje — 21.50 Čas v sliki, kultura in šport — 22.30 Slalom za moške.

TOREK, 16. 12.: 17.55 Kmetijstva danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Potovanja k umetnosti — 19.45 Umetnost in umetnostna račna dela v francoskih muzejih — 20.00 Pustolovščine dobrega vojaka Švejca — 21.05 Čas v sliki, kultura in šport — 21.24 Parlament — 21.45 Smuk za ženske.

SREDA, 17. 12.: 17.55 Organizacija pisarne — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Raj pred vrati Evrope — 19.45 Pesmi in plesi iz največje evropske dežele — 20.00 Čudež z omejenim jomstvom — 21.00 Trailer — 21.30 Čas v sliki, kultura in šport — 21.50 Parlament — 22.10 Slalom za ženske.